

LUTHERSK KIRKETIDENDE

1863-2013

150ÅR

TEMA: TILSYN

LEDER

TILSYN I AUTONOMIENS TID

ARTIKLER OG INNLEGG

SUPERINTENDENT ELLER BISKOP

– KVA ER EIN LUTHERSK BISKOP?

HVORFOR TRENGER VI BISKOPER?

TILSYN I FOLKEKIRKEN

– HVA BETYR DET?

TILSYN I FOLKEKIRKEN

– OGSÅ PÅ UVÆRSDAGER

OGSÅ "DET LOKALE KIRKESTYRET" VIL

VÆRE ET SYNODALT ORGAN

JUBILEUM

OG SÅ KOMMER FEM-DAGERS-UKEN

FRA BOKFRONTEN

SØNDAGSTEKSTEN

2. SØNDAG I OPENBERRINGSTIDA

3. SØNDAG I ÅPENBARINGSTIDEN

4. SØNDAG I ÅPENBARINGSTIDEN

5. SØNDAG I ÅPENBARINGSTIDEN

KYNDELSMESSE

NYTT FRA BISPEDØMMERÅDENE

TILSYN I AUTONOMIENS TID

Hva skal jeg egentlig med biskopen min? Jeg vil ikke påstå at det er mange prester som stiller seg dette spørsmålet. Tvert i mot er det mitt inntrykk at biskopens omsorg, forkynnelse og signaler i offentlighet blir lagt merke til og gitt betydning av den enkelte prest. Men noen vil tidvis og av ulike årsaker ta ut en avstand til sin biskop og heller utføre sin prestatetjeneste i størst mulig uavhengighet og minst mulig samhörighet med den som er utpekt til å utføre tilsyn og åndelig lederskap i bispedømmet. Dette kan grunne seg i teologiske motsetninger eller i forventninger til biskopen, som ikke er innfridd. To av artiklene i dette nummeret av LK omhandler historier der tilsynet enten var fraværende eller manglet verktøy til å fungere hensiktsmessig. Astrid Sætrang Morvik skriver om situasjonen i Hamar bispedømme da 44 prester i 1999 frasa seg sitt tilsyn fra biskop Køhn. Kjersti Gautestad Norheim forteller om en biskops evne og vilje til å lytte, men manglende handlingsrom til å gripe inn i en vanskelig situasjon.

Situasjonen i kirken er preget av det som kjennetegner hele vår kulturelle kontekst. Autonomi og autentisitet er grunnleggende idealer både i personlig liv og i yrkesutøvelse. Disse verdiene er også prester opptatt av; de fleste vil ønske at deres prestatetjeneste skal ha en indre, personlig motivasjon, og at de kan utføre den i samsvar med egne idealer og personlighet. Det gir også prestatetjenesten godt rom for. Det er også flere eksempler på at biskopene som utøver tilsynet, styrer etter disse idealene. Jeg ser mange positive sider ved autentisitetskulturen. Det er nødvendig for opprettelse av tillitt at prester og biskoper utfører sin tjeneste i samsvar med egne verdier og per-

sonlighet. Ingen vil høre på folk som bare leverer konforme og innlærte setninger diktet av byråkratiske behov. Men autentisitetskulturen har også en bakside. Disse idealene i kulturen kan gå på bekostning av lojaliteten overfor de felles mål og verdier som gjelder for en *virksomhet*, i vårt tilfelle en kirke. Både prester og biskoper er forpliktet på en bekjennelse og et læregrunnlag; vigslingsalvor er både bindende og frigjørende: Jeg kan ikke/trenger ikke å utføre tjenesten bare på egne vegne.

Men noen ganger er selve kjernen i det opplevde dilemmaet det at to eller flere lojaliteter synes å stå i motsetning til hverandre. En enkelt

Hva skal jeg egentlig med biskopen min?

prest kan av sterke teologiske og personlige overbevisningsgrunner handle i strid med biskopens veiledning. Løsningen

blir i mange tilfeller at biskopen i stor grad og for enhetens skyld overlater pastorale valg til den enkeltes skjønn. En biskop kan av liknende overbevisningsgrunner også handle i strid med etablert veiledning eller praksis. Jeg ser ikke for meg en enkel vei tilbake til en mer autoritær utøvelse av tilsynet med prestene. Men jeg ser hvor nødvendig det kontinuerlige teologiske arbeidet i kirken blir når tilsyn skal utøves i autonomiens tid. Å leve med dette dilemmaet framstår som en svært krevende og til tider belastende side ved bispetjenesten. Når det i tillegg ikke finnes noen tradisjon i vår kirke for å slutte som biskop før du blir pensjonist, bør de som velges ha god kondis og ikke altfor tynn hud. Hva med et åremål? Men det er en annen diskusjon.

SJUR ISAKSEN
SJUR.ISAKSEN@MF.NO

KIRKELIG ÅRSKALENDER 2014

149,-

Kirkelig årskalender er en klassiker! Her finner du en kombinert klassisk almanakk med bibeltekster knyttet til kirkeåret. Markeringen av helgen- og merkedager gir dagene innhold med søndagen som ukens sentrum. Her finner du også en oppdatert kontaktliste til kristne virksomheter.

www.lutherforlag.no

www.bokogmedia.no

*Redaksjonen ønsker alle våre lesere,
bidragsytere, annonsører og andre kontakter
en velsignet Kristi Fødselsfest
og alt godt for det nye året.*

SUPERINTENDENT ELLER BISKOP – KVA ER EIN LUTHERSK BISKOP?

AV HALLGEIR ELSTAD, PROFESSOR I KYRKJEHISTORIE VED DET TEOLOGISKE FAKULTET, UIO
HALLGEIR.ELSTAD@TEOLOGI.UIO.NO

Tilnæringsmåten i dette innlegget er historisk. Eg vil freista å sjå kva slags syn på bispeembetet – eller rettare: superintendentembetet – som vart lagt til grunn ved innføringa av reformasjonen i Danmark–Noreg. Føremålet er å sjå kva som er den reformatoriske grunnlaget – og arven – når det gjeld forståinga av biskopen i kyrkja vår. Til slutt vil eg ha eit kort utblikk til den aktuelle situasjonen.

BROT MED BISPESTYRET – SUPERINTENDENTEMBETET

Reformasjonen innebar eit brot med bispestyret. I Danmark–Noreg vart reformasjonen innført som eit kongeleg kupp.¹ I august 1536 fengsla kong Kristian 3. biskopane i Danmark, avskaffa bispeembeta og la alt bispe- og klostergodset til krona. Han tok sjølv hand om reformasjonen av kyrkja; ja, heile religionsøvinga i riket vart kongens ansvar. I staden for dei katolske biskopane vart det sett inn lutherske tilsynsmenn, superintendentar. Dei viktigaste oppgåvene deira var å forkynne evangeliet og føre tilsyn med at ei evangelisk kristendomsforståing vart forkynt og praktisert i stifta. I motsetnad til dei katolske biskopane skulle superintendentane ikkje ha politisk makt; dei skulle ikkje lenger ha plass i riksrådet, og dei vart lønna direkte av kongen. Dermed vart dei økonomisk avhengig av han.²

Det er vanleg å seie at reformasjonen vart innført i Danmark med recessen av 30. oktober 1536. Denne vart automatisk gjort gjeldande også for Noreg. Med recessen vart det katolske bispeembetet formelt avskaffa. Dei katolske

biskopane fekk skulda for borgarkrigen gjennom utsetjinga av kongevalet i 1533. I staden for desse skulle det bli tilsett ”andre, christelige bisper og superattendenter” som kunne lære, undervise og forkynne for folket det heilage evangeliet og Guds Ord og den heilage kristne trua. Ut over dette stod det lite om den framtidige kyrkjeorganiseringa.³ Likevel var det klart nok at det hadde gått føre seg eit brot med Roma og ei sanering av heile den katolske kyrkjeordninga. Kongen hadde gjort seg til herre over kyrkja, som ikkje lenger kunne reknast som ein eigen korporasjon, men som ein del av statsapparatet.

Kyrkjeordinansen (1537/39), den nye lutherske kyrkjelova, presiserte superintendentane sine oppgåver. Forkynnargjerninga og tilsynsoppgåva stod i sentrum. Dei skulle studere og undervise Skifta, og preike i stiftsbyen og i heile stiftet. Dei skulle føre tilsyn med lære og liv hjå prestane, noko som vesentleg vart gjort gjennom visitasane.⁴ Dei skulle òg føre tilsyn med skulevesenet, organisere og kontrollere det sosiale arbeidet i stiftet. Oppgåvene som kvilde på dei nye superintendentane, var omfattande. I Kyrkjeordinansen heiter det at dei ikkje var kalla til ”nogen ørkesløshed”, som dei katolske biskopane ”pleijede at hengive sig til, men til stort arbejde”.⁵

2. september 1537 – same dagen som Kyrkjeordinansen vart skrive under – ordinerte Johannes Bugenhagen, Luthers nære ven og medarbeidar, sju nye lutherske superintendentar. Blant desse var dei ein nordmann, Geble Pedersøn som vart superintendent i Bergen. Bugenhagen var henta frå Wittenberg for å få ei evangelisk kyrkjeordning på plass. Sidan han

sjølv ikkje var bispeordinert, mista den dansk–norske kyrkja den apostoliske suksesjonen. Dette var ei lære som Luther og reformatorane avviste.

KATOLSK EMBETSFORSTÅING

I utgangspunktet var den lutherske reformasjonen ein kritikk av den paveleidda kristendomsforma i samtida. Luther meinte at pavekyrkja hadde forvanska og forfalske kristendommen, ikkje minst gjennom å blande saman teologi og politisk makt i det kyrkjelege hierarkiet. Dette influerte på tenkinga om kva ein prest og biskop i kyrkja er. I den katolske kyrkja var biskopen krumtappen i kyrkjeorganisasjonen. Grunnlaget for bispemakta var tufta på førestillinga om *successio apostolica* og stadfestinga frå paven. Biskopen sat inne med ordinasjonsmakta, og etter katolsk syn var presteembetet avleidd av bispeembetet. Berre i kraft av å vere ordinert og godkjend av biskopen hadde presten del i prestedømmet. Presten utøvde embetet som representant for biskopen.

Denne hierarkiske organiseringa var vesentleg for den katolske kyrkjeorganisasjonen. Gjennom dette hierarkiet vart nådemidla formidla. Gjennom ordinasjonen hadde fått embetsberarane fått ein character indelebilis – og var dermed ein eigen geistleg stand til forskjell frå lekfolket. Embetshierarkiet var med andre ord ein kanal for nåden – og lekfolket stod i eit mottakartilhøve til nådemidla som den geistlege embetsstanden formidla.⁶

LUTHERS SYN

Den dansk–norske reformasjonen var forankra i eit luthersk embetssyn. I motsetnad til eit hierarkisk syn på embetet bygde Luther på tanken om det allmenne prestedømmet. Alle truede var rette prestar, i kraft av dåpen, og med rett til å prøve læra. Men dette gjorde ikkje ei særleg presteneste overflødig. Nokon måtte vere prestar, av omsyn til forkynninga av evangeliet, som er ein føresetnad for å kome tru (CA 5). Såleis er presteembetet i luthersk tenking ein funksjon av evangeliet. Presteembetet er såleis ikkje kyrkjekonstituerande – berre evangeliet er det. I motsetnad til katolsk syn er ikkje preste-

tenesta eit sacerdotium (eit offer- og formidlarprestedomme), men ministerium, ei teneste. Luther gjorde skarp front mot den romersk-katolske messeofferlæra; dvs. at det i nattverden skjer ei ublodig gjentakning av offeret på Golgata, og dei implikasjonar dette hadde i høve til synet på presten som offerprest.⁷

Vidare finst det etter luthersk oppfatning berre eitt embete, ikkje noko embetshierarki. Og dette eine embetet i luthersk forstand er Ordets embete, forkynnarembetet.⁸ Dermed er det ingen kvalitativ skilnad på presten og biskopen. Biskopen, eller superintendenten, som kong Kristian 3. gjorde gjeldande var den rette kristelege biskopen, var såleis prest, men med ein særleg funksjon. Samstundes er det etter luthersk forståing ikkje tvil om at presteembetet er grunnleggjande framfor bispeembetet. Ein seier gjerne at presteembetet eller preikeembetet er ein del av kyrkja si *esse*, medan bispeembetet høyrer til kyrkja si *bene esse*. Bispeembetet er altså eit gode for kyrkja, men ikkje prinsipielt sett naudsynt. Her er det eit spørsmål om kva som er føremåls-tenleg, slik Leif Grane legg vekt på i tolkinga av CA 28:

”Luthers angreb på ordinationen som sakramente rokker ikke ved embedet som befalet af Gud og nødvendigt for kirken, men er en følge af den forståelse af embedet, som er bestemt af retfærdiggørelseslæren... Kirken står og falder ikke med bispeembedet; nødvendigt er kun Ordets tjeneste, som også er den rette biskops gerning. Derfor må bispeembedets skæbne afhænge af, om det tjener evangeliet eller ikke.”⁹

SUPERINTENDENTANE – ”DE RETTE BISPER I KIRKERNE” OGSÅ PÅ 1600-TALET

Det gjekk ikkje lenge for bispetittelen vart teken i bruk at i dansk–norsk samanheng. Bispeembetet vart styrkt ut etter 1600-talet. Dette var eit interkonfesjonelt fenomen i perioden. Samstundes vart ikkje gjort formelle endringar som endra grunnlaget for embetsforståinga. Den lutherske biskopen var framleis superintendent, slik det går fram av Kong Kristian Vs norske lov

av 1687. Kapittel 17 i andre lovbooka er vigd superintendentane, ”som som ere de rette Bisper i Kirkerne”, slik det heiter i kapitteloverskrifta. Innhaldet i superintendentfunksjonen frå reformasjonstida vart ført vidare, med vekt på forkynning og tilsyn. At superintendentembetet var eit forkynnarembete, vart streka under:

”Superintendenterne skulle lære andre den Hellige Skrift, prædike Guds Ord for Folket ikke alleneste i Byen, der som de boe, men ogsaa over det hele Stigt, hvor som helst de komme.”¹⁰

Visitasane var det vesentlege middelet til å utøve tilsynsoppgåva. Superintendenten skulle sjå til at prestane ”rettsindelligen og eendrægteligen lære Christi hellige Evangelium”, og at dei førte ”et skikkeligt Levnet, saasom saadanne Christi Tienere vel anstaa”.¹¹ Dei skulle òg føre tilsyn med kyrkjene, skuleundervisninga og hospitala.¹² Som det gjekk fram også av Kyrkjeordinansen, hadde superintendentane ein funksjon som teologisk rådgjevar for kongen og andre styremakter, slik det var formulert i Norske Lov:

”Superintendenterne skulle tage for sig alle de Sager, som Samvittighederne ere anrørende, om hvilke mand spørger Raad af Guds Ord, naar enten Kongen befaler det, eller hans Raad og Befalningsmænd skrive dem til, eller og noget saadant bliver dem ellers forelagt i Stigtet, saa skulle de, paa det flittigste de kunde, af Skriften svare dertil af den Naade dennem er given, og bespørge sig med andre Superintendenter, Professoribus Theologiæ og de forstandigste Præster, at de kunde svare det, som vist og fast er.”¹³

KONTINUITET

Det er sidan ikkje gjort vedtak som formelt endrar forståing av bispeembetet i kyrkja vår. Formelt sett har vi eit luthersk bispeembetet i Den norske kyrkja med basis i superintendentembetet frå reformasjonen. Seinare lærebøker i kyrkjerett har gjerne karakterisert bispegjerninga som ei forkynnartjeneste og ei tilsynsteneste, i samsvar med det reformatoriske synet. Kristian Hansson skriv til dømes i sin kyrkjerett frå 1957 at biskopen si embetsgjerning ”er i første rekke

en åndelig tjeneste med ord og sakrament, men omfatter også visse gjøremål av ordnende og forvaltningsmessig karakter”. Hansson legg samstundes vekt på at det etter evangelisk oppfatning ikkje ligg ein særleg embetskvalitet til grunn for biskopen sine funksjonar. Grunnlaget for utøvinga av bispegjerninga er det lovlege kallet og dei lover dom til ei kvar tid gjeld. Her syner elles Hansson til CA 28.¹⁴

Denne forståinga av bispegjerninga møter ein også i vår tid. På kyrkja sine nettsider heiter det at ein biskop er ein prest som har fått utvida fullmakter. Dette inneber framfor alt at biskopen fører tilsyn med den kyrkjelege verksemda i bispedømmet.¹⁵

EPISKOPAL PROFILERING

Likevel kan ein ikkje unngå å leggje merke til at forståinga av bispeembetet er i endring. Endringane går i episkopal retning, både teologisk og praktisk. Teologisk blir det gjerne hevda at bispeembetet er naudsynt for den kyrkjelege ein-skapen. Dette strider mot ei luthersk oppfatning. I CA 7, som tek for seg kva som er kva som er naudsynt for kyrkja sin einskap, er bispeembetet ikkje nemnd. Den episkopale profileringa ser ein òg i tenesteordninga for biskopar:

”Biskopen skal gjennom forkynning og sakramentforvaltning ta vare på den apostoliske lære etter Guds ord og vår kirkes bekjennelse, fremme og bevare enheten i Guds kirke og rettlede og oppmuntre bispedømmets menigheter, kirkelig tilsatte og øvrige medarbeidere. For å ivareta dette tilsynsansvar kan biskopen gi råd og veiledning, og også gi bindende pålegg vedrørende presters og andre kirkelig tilsattes tjenesteutøvelse.”¹⁶

Omgrepa ”apostolisk” og ”enhet” nytta om bispeembetet reflekterer ei anna embetsforståing enn det tradisjonelt lutherske. Profileringa av bispeembetet i Den norske kyrkja i episkopal retning er først og fremst eit resultat av innverknad utanfrå. Dei økumeniske samtalanе og avtalane står her sentralt. Embetssynet – og i særleg grad forståinga av bispeembetet – har vore eit viktig tema i den økumeniske samtalen.¹⁷ Porvoo-avtalen slår fast at bispeembetet ”utøvet

på det personlige, kollegiale og fellesskapsmessige plan er nødvendig for å vitne om og ivareta Kirkens enhet”.¹⁸ Dette let seg vanskeleg grunn-
 gjø ut frå luthersk tradisjon. Også i andre øku-
 meniske dokument blir det same synet gjort
 gjeldande. Dokumentet *Baptism, Eucharist and
 Ministry* (BEM) konstaterer at kyrkja sin uni-
 versalitet er avhengig av bispetenesta (“ministry
 of episcopé”).¹⁹ Elles spelar den apostoliske
 suksesjonen ei viktig rolle i BEM.

Det kan synast som om den økumeniske
 innsatsen har ført til at Den norske kyrkja har
 tilpassa seg – eller er i ferd med å tilpasse seg –
 ein hierarkisk bispestruktur.²⁰ Dette er ein grunn-
 leggjande annan måte å tenke om biskopen på
 enn i den lutherske tradisjonen som kyrkja vår
 er runnen av. Av den lutherske arven ser vi at
 bispetenesta – som prestetenesta – er berar av
 Ordets embete. Dette kvalifiserer biskopen så vel
 som presten sitt embete. Derfor er det heller
 ingen kvalitativ skilnad mellom presten og
 biskopen. Begge har dei det same embetet. Det
 som skil dei, er at biskopen har fått andre funk-
 sjonar lagt til Ordets teneste.

Ut frå ei historisk tilnærming er det grunn til
 å være skeptisk til den utviklinga i synet på
 biskopen som no skjer i Den norske kyrkja. For
 å setje det på spissen: I dette stykke er vi i ferd
 med å ofre Wittenberg (og København) til fordel
 for Porvoo og Genève.

LITTERATUR

- Andersen, J. Oskar. 1929. ”Superintendenten”. I: Andersen, J. Oskar (utg.). *Kirke-Leksikon for Norden*. IV Bind. 401–412. København: H. Hagerups Forlag.
- Bach-Nielsen, Carsten og Jens Holger Schjørring. 2012. *Kirkens historie*. Bind 2. København: Hans Reitzels Forlag.
- *Baptism, Eucharist and Ministry*. 1982. Faith and Order Document 111. Genève: The World Council of Churches.
- Brand, Eugene L. 1994. ”The Episcopal Office in the Nordic Lutheran Churches seen from the worldwide Lutheran perspective”. I: *Biskops-
 ämbetet i de nordiska folkekyrkorna ur ett økumenisk
 perspektiv*. 5–20. Uppsala: Nordiska Ekumeniska Rådet.
- *Fellesuttalelsen fra Porvoo med Porvoo-erklæringen*.

1993. Oslo: Mellomkirkelig Råd.

- Grane, Leif. 1976. *Confessio Augustana*. Over-
 sættelse med noter. Indførelse i den lutherske
 reformations hovedtanker. København: Gylden-
 dal.
- Hafstad, Kjetil. 1994. ”Nødvendig og tilstrekkelig
 teologisk grunnlag for bispeembetet”. I: *Biskops-
 ämbetet i de nordiska folkekyrkorna ur ett økumenisk
 perspektiv*. 34–49. Uppsala: Nordiska Ekumeniska
 Rådet.
- Hansson, Kristian. 1957. *Norsk kirkerett*. 2. ut-
 gave. Oslo: Aschehoug.
- Hva er en biskop?:
[http://www.kirken.no/nord-haalogaland/
 index.cfm?id=294121](http://www.kirken.no/nord-haalogaland/index.cfm?id=294121).
- Høk, Gøsta. 1951. ”Luthers lære om kyrkans
 ämbete”. I: Lindroth, Hjalmar (utg.). *En bok om
 kyrkans ämbete*. 142–179. Uppsala: Svenska
 Kyrkans Diakonistyrelses Bokförlag.
- Kaufmann, Thomas. 1998. ”Amt. V. Kirchenges-
 chichtlich. 2. Mittelalter bis Neuzeit”. I: Betz,
 Hans Dieter et. al. (Hrg.). *Religion in Geschichte
 und Gegenwart* (RGG). Band 1. 427–429. Tübing-
 en: Mohr.
- Kong Christian den femtes Norske Lov 15de
 April 1687: [http://www.hf.uio.no/iakh/forskning/
 prosjekter/tingbok/kilder/chr5web/](http://www.hf.uio.no/iakh/forskning/prosjekter/tingbok/kilder/chr5web/).
- Schwarz Lausten, Martin. 1987. *Christian den 3.
 og kirken 1537–1559*. Studier i den danske refor-
 mationskirke 1. København: Akademisk Forlag.
- Schwarz Lausten, Martin. 2002. *Reformationen i
 Danmark*. 2. utgave. København: Akademisk
 Forlag.
- Tjenesteordning for biskoper: [http://lovdata.no/
 dokument/SF/forskrift/1997-06-06-1055](http://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1997-06-06-1055).

¹ Det er fleire kyrkjehistoriske framstillingar ein kan
 vise til når det gjeld innføringa av reformasjonen i
 Danmark–Noreg, til dømes Schwarz Lausten 2002.
 Ei nyare framstilling som både tek for seg den all-
 menne europeiske og den nordiske utviklinga, er
 Bach-Nielsen og Schjørring 2012, 19–134. Refor-
 masjonsdelen er skriven av Carsten Bach-Nielsen.

² Schwarz Lausten 1987, 65.

³ Schwarz Lausten 2002, 103–106.

⁴ Bach-Nielsen og Schjørring 2012, 126–127.

⁵ Schwarz Lausten 1987, 132.

⁶ Andersen 1929; Kaufmann 1998.

⁷ Andersen 1929; Høk 1951.

⁸ Høk 1951, 142–143.

⁹ Grane 1976, 130–131.

¹⁰ NL 2–17–5

¹¹ NL 2–17–7

¹² NL 2–17, 10–12

¹³ NL 2–17–17.

¹⁴ Hansson 1957, 43.

¹⁵ <http://www.kirken.no/nord-haalogaland/index.cfm?id=294121>.

¹⁶ Tjenesteordning for biskoper, § 1.

¹⁷ Brand 1994, 15–19.

¹⁸ *Fellesuttalelsen fra Porvoo med Porvoo-erklæringen* 1993, 32.

¹⁹ *Baptism, Eucharist and Ministry* 1982, 23.

²⁰ Sjø Hafstad 1994.

250 visittkort

**Fullfarge på
300 gr kartong**

Kun kr. 390,-

- Ta kontakt for gode tilbud på andre trykksaker også!

Bedriftstrykkeriet

Tvetenveien 162 • 0671 Oslo • Tlf.: 22 76 09 70
E-post: post@betr.no • www.bedriftstrykkeriet.no

Trykkes digitalt på 300 gr sjik eller ubestruket kartong. Prisen er eks. mva. Fritt tilsendt. Gjelder trykk fra trykkekort PDF-fil. For priser på tosidige kort eller bestilling til flere persjoner, sjekk vår hjemmeside.

HVORFOR TRENGER VI BISKOPER?

AV BISKOP ATLE SOMMERFELDT
ATLE.SOMMERFELDT@KIRKEN.NO

1. INNLEDNING: IKKE HVORFOR, MEN HVORDAN

Mitt tema kan litt vrangt forstått sees som et uttrykk for vår samtids forestilling om at historien begynner med vår generasjon, altså det motsatte av den kjente tesen om at vi er ved historien slutt. Trenden er at vår generasjons kunnskap og innsikt overgår alle tidligere tiders innsikt, slik at vi av den grunn kan begynne forfra. Dag Solstad har karakterisert dette som samtidens ufattelige hovmod. I vår kirkelige kontekst uttrykkes dette for eksempel ved at en bruker Skriften som eneste kilde, ikke bare til å gjenfinne Guds frelseshandling for menneskene, men også i alle etiske og også kirkeordningsmessige spørsmål og hopper elegant over 2000 års kirkelig tradisjon. Men det er jo ikke slik at vår generasjon er begynnelsen på historien; vi er tvert om avhengig av generasjonene før oss. Vår forpliktelse er å videreutvikle det vi er født inn i og døpt inn i dynamikken mellom kontinuitet og fornyelse.

Noen av dere vil sikkert hevde at Bispemøtets flertall i uttalelsen om ekteskapet er et stjerneeksempel på vår generasjons hovmod. Jeg, som en del av flertallet, mener imidlertid at vi videreutvikler det historiske overleverte, nemlig ekteskapet, for vår generasjon og vår samtid. Hele Bispemøtet forholder seg til kirkens tradisjon, men ender ulikt når vi skal vurdere hvordan ekteskapet skal se ut i dag.

Tilsvarende med dagens tema. Gjennom så å si hele kirkens historie har kirken holdt seg med en synlig struktur mellom den universelle Guds kirke og det lokale, eukaristiske fellesskapet, med en personal tjeneste kalt biskop som forvalter

Kristi nærvær gjennom proklamasjonen av evangeliet og forvaltningen av sakramentene.

Rett nok finnes det en strøm, forsterket de siste par hundre årene i de protestantiske minoritetene, der dette mellomnivået ikke manifesterer seg i form av en synlig struktur, men knyttes utelukkende til en abstrakt idé og ”ren” åndelig virkelighet. Men med dette unntaket har det alltid vært en synlig struktur mellom det lokale og Guds universelle kirke. Denne strukturen kalles, som vi vet, episkopé og har i den brede økumeniske kirke i tid og rom fått en personal utforming i et personlig episkopat.

For meg er det derfor ikke nødvendig å diskutere om vi trenger biskoper, men hvordan dette personlige episkopatet skal utformes i Den norske kirke når vi nå skal utforme en ny kirkeordning der vi skal utvikle Den norske kirkes episkopéstruktur som en evangelisk-luthersk folkekirke uten et statlig kirkestyre.

For å si det på en litt annen måte: Det kan virke som det i brede kretser, også blant prester, er en tendens til å tenke at kirken har to komponenter: Gud og lokalmenigheten. Alt annet anses som støttfunksjoner hvis legitimitet knyttes til deres relevans for det som utfolder seg lokalt. Kombinert med samtidens tendens til å gjøre opplevelser normative blir så disse mellomstrukturenes legitimitet gjort avhengig av om de oppleves som relevante lokalt. I seminaret i januar i år, vel dokumentert i LK nr 7/2013, ved Kirkerådet og Bispemøtet, ble denne formen for ekklesiologi solid punktert av Harald Hegstad, Stephanie Dietrich og Trond Skard Dokka.

MELLOMSTRUKTURENS ROLLE

Den økumeniske fellesforståelsen av mellomstrukturens rolle er knyttet til nødvendigheten av å se til at de lokale fellesskapene lever og praktiserer kirkens felles tro slik den er uttrykt i de apostoliske bekjennelsene:

- kontinuitet i den apostoliske overleveringen av Guds handling for menneskene i Jesus Kristus.
- enhet i form av forpliktende relasjon til andre kirkelige fellesskap.
- innsettelse og ledelse av den ordnede forvaltning av Ord og Sakrament.

Mellomstrukturen synliggjør at det lokale fellesskapet er en frukt av eksterne aktørers virksomhet, for å sitere Skard Dokka i nevnte seminar. Lokalmenigheten er aldri først, og den konstitueres alltid utenfra. Den første kristne enhet i Norge, sier Skard Dokka, var bispedømmet. Han fortsetter:

”Ikke bare teologisk, men også organisatorisk skapes og opprettholdes en kristen lokalmenighet utenfra, og den forpliktes som sådan til å svare med en selvoverskridende praksis, til å ta ansvar for andre, be for andre, gå ut til andre. De ute, de som gikk forut, og de som kommer etter, inngår i lokalkirkens identitet, Det betyr for meg at det er teologiske grunner for en overlokal, regional organisering som symboliserer og sikrer det gjensidige bytteforholdet mellom den lokale og den universelle kirke.”

Den brede økumeniske tradisjonen vil se det slik at kirken har menigheter, og denne tradisjonen inkluderer også Metodistkirkens forståelse. Det er derfor ikke en forståelse som er ensidig bundet til en mer ”høykirkelig” tradisjon.

I den økumeniske kirke, i hovedsak bekreftet av den lutherske tradisjonen, utøves denne rolle personalt i form av et personlig episkopat, vanligvis kalt biskop. Jeg er enig med Dietrich i det nevnte seminaret, at det ikke er nødvendig for kirkens identitet at episkopé må inkludere et personlig episkopat, men er også enig med henne i at ”det av både historiske, kulturelle, konfessionelle og økumeniske grunner er riktig og meningsfullt at Den norske kirke har en personal tilsynstjeneste som i vår sammenheng er en

episkopal tilsynstjeneste”. Vi er et ledd i en historisk tradisjon, og historien begynner ikke med oss.

Denne personale tilsynstjenesten har ikke hentet sitt operative mandat direkte fra Gud, men fra mellomstrukturens organer – i vår nordeuropeiske, lutherske tradisjon fra kongen som det kirkelige fellesskapets fremste representant for hele det dømte gudsfolkets fellesskap. Fordi kongen behersket et nasjonalt territorium, ble også de lutherske kirkenes øverste organ her i Nord-Europa knyttet til nasjonalstaten. Den personale episkopéutøvelsen har imidlertid i Norge vært utøvd regionalt uten en nasjonal, vigslert leder, eller erkebiskop slik som i Sverige og Finland. Teologisk er denne geografiske utformingen en ren hensiktsmessighet som jeg for min del fortsatt mener er en fornuftig og hensiktsmessig organisering, uten at dagens bispedømmestruktur dermed behøver å være urørt.

I kirkeordningen vi nå skal utvikle når kongen ikke lenger er kirkestyre, er det Kirkemøtet – synoden – som utøver episkopé i Den norske kirke på øverste nivå, men som inkluderer det personale episkopatet, biskopen, og gir dennes operative tilsynsmandat. Synoden må settes sammen slik at både hele Guds dømte folk og den personale tilsynstjenesten er en del av synoden. Hvordan dette skal organiseres, skal vi utrede og diskutere fremover. Imidlertid må resultatet sikre at kirkens to styringsben, hele Guds folk valgt nedenfra og den vigslerte tjeneste med en selvstendig forpliktelse utenfra, identifisert i det personale episkopatet, begge er tilstrekkelig og balansert representert i synoden. Tilsvarende er det naturlig at hver enkelt biskop utøver sin tjeneste i rammen av et regionalt organ der hele Guds dømte folk er representert slik som i dagens bispedømmeråd.

BISPETJENESTEN NÆRMERE DEFINERT

Det personale episkopatet utøves innenfor synodens ramme, men må bli gitt et selvstendig mandat som uttrykkes gjennom biskopens ordinasjonsforpliktelse, den liturgiske innsettelseordning i påsyn av og under medvirkning av hele

Guds folk, og i konkret tjenesteordning. Biskopen er "accountable" til strukturen, men ikke rapporteringsmessig underlagt den på annen måte enn at synoden, slik kongen har hatt, har mulighet til å avsette en biskop dersom denne ikke utøver tjenesten i tråd med presteordinasjonen, innsettelsesliturgien og tjenesteordningen.

Det såkalte Lund Statement, gjort av Det lutherske Verdensforbunds Rådsmøte/Council i Lund i 2007 om "Episcopal Ministry within the Apostolicity of the Church", må betraktes som det mest sentrale lutherske dokumentet vi som Den norske kirke, en evangelisk-luthersk folkekirke som Grunnloven bestemmer oss til å være, må anses å være forpliktet på, om enn ikke i hver detalj. Uttalelsen forholder seg både til Porvoo-avtalen med de anglikanske kirkene i Storbritannia, metodistkirkens og til de reformerte tradisjonene, selv om den samstemte luthersk-metodistisk-reformerte posisjonen i europeisk kontekst først ble ferdigstilt i Conference of Protestant Churches in Europe sitt dokument "Embede, Ordinasjon, Episkopé", vedtatt ved generalforsamlingen i 2012.

I LVFs dokument heter det i tråd med det som er sagt ovenfor, at "the ministry of episkope is never a merely administrative or institutional matter, but is always carried out personally, on the basis of a personal authorisation, commitment and accountability. It stands simultaneously within and over against the community in service to continuity in the apostolic faith". Mer spesielt bestemmes dette slik:

"Episcopal ministry is given certain propria (special tasks) which are not shared by pastors at the local level.

* Episcopal Ministers provide leadership to the church in its mission, and an accountable voice of the church in the public sphere.

* They are called to give guidance for the common life of the congregations in the regions under their care especially through visitations, and support their life together.

* They are given the authority and responsibility to ordain.

* They supervise teaching and spiritual prac-

tices in the church, particularly as exercised by those who are ordained.

* to care for the apostolic faithfulness and unity of the church at large."

Både i LVF og CPCE understrekes det at det personlige episkopat utøves kollegialt – dvs. sammen med andre ordinerte tjenere i menighetene, andre biskoper i andre regioner og ved å vedlikeholde og utvikle "substantial collegial relations with colleagues in the episkope of other churches... and thereby help advance the unity of the unity of the church of Christ".

De sier for det tredje at det utøves "communally" – dvs. "in an integral relationship with the different constituencies of the church and their bodies of authority at all levels". Det betyr at det er episkopatets samvirke (Communal) dimensjon som gjør at det sees som en del av episkopé. CPCE mener derfor at episkopé gjerne kan oversettes med kirkeledelse/eventuelt kirkestyre heller enn tilsyn for å understreke fylden i episkopés betydning.

I CPCEs dokument heter det om den metodistiske tradisjonen:

"The Methodist statement on The Nature of Oversight (fn. 2) uses 'oversight' as the translation of the Greek word episkopé, but sees as its components governance (exercising formal authority in formulating the policies and ordering the practices of the Church), management (implementing strategies to enact the policies, deploying people and other resources to that end, and monitoring the results) and leadership (inspiring, discerning and articulating vision, and providing models of giving guidance and exercising power with authority, justice and love). According to the Methodist tradition, episkopé is a necessary element for the church."

Leser vi dette inn i vår samtale om en fremtidig kirkeordning, ser vi at episkopé omfatter kirkeledelse og kirkestyre som naturlig vil ha synoden/Kirkemøtet som øverste organ, og som det personale episkopatet i Metodistkirken tilordnes.

I vår debatt i Den norske kirke har vi etter min oppfatning blitt fanget av begrepsparet embete-råd og av debatten om de to arbeidsgiverlinjer i vår diskusjon om kirkeledelse/styre og biskopenes

rolle. Begge debatter er fanget i tradisjonen med staten som kirkestyre. Det har gitt et overdimensjonert fokus på biskopen som leder av preste-tjenesten – jfr. den populære betegnelsen ”prestenes prest” og de relativt få arbeidsgiverfunksjoner som er tillagt biskopen. Vanlige formuleringer er for eksempel at biskopene er prestenes arbeidsgiver, og at prostene har delegert myndighet fra biskopen til å utøve arbeidsgivers styringsrett overfor presteskaper. Begge deler er positivt feil. I dag er det kongen ved departementet som er prestenes arbeidsgiver, og prostene har arbeidsgivers styringsrett delegert fra kongen gjennom tjenesteordningen vedtatt i statsråd som en kongelig resolusjon. Biskopene har enkelte arbeidsgiverfunksjoner dels gjennom sin deltagelse i bispedømmerrådet og dels ved enkelte funksjoner knyttet til prestenes arbeidssituasjon.

En slik forståelse av biskopen henger igjen fra den tiden presten var helt dominerende i lokalkirken og hadde ansvar ikke bare for forkynnelse og sakramentforvaltning, men kirkebygg, fattigvesen og skolen og mye mer. Dersom en slik forståelse videreføres i dagens kirkevirkelighet, utviklet over de siste 200 årene, reduseres biskopenes rolle til å være personalsjef for 20 % av kirkens ansatte, og det personlige episkopatets relasjon til lokalkirken og karakter av helhetlig kirkeledelse kommer i bakgrunnen.

Men hva består da biskopens kirkeledelse i mer konkret?

BISKOPENS UTØVELSE AV EPISKOPÉ

Dagens tjenesteordning for biskoper har ikke en forståelse av tilsyn, som begrenser biskopens rolle til en relasjon til prestene. I dagens kirkeordning er denne tjenesteordningen forankret i Kongens kirkestyre. I den nye kirkeordningen er det naturlig at denne forankres i synoden. Biskopene må forankres i en episkopéstruktur, og ikke i seg selv.

Siden denne tjenesteordningen virker forbausende lite kjent, siterer jeg den innledende paragraf 1 i sin helhet her:

”Biskopen skal gjennom forkynnelse og sakramentsforvaltning ta vare på den apostoliske lære etter Guds ord og vår kirkes bekjennelse,

fremme og bevare enheten i Guds rike og rett-lede og oppmuntre bispedømmets menigheter, kirkelige tilsatte og øvrige medarbeidere. For å ivareta dette tilsynsansvaret kan biskopen gi råd og veiledning, og også gi bindende pålegg vedrørende presters og andre kirkelige tilsattes tjenesteutøvelse. Biskopen ser til at prestene forvalter sakramentene, forkynner og selv lever i overensstemmelse med den kristne tro, slik den er uttrykt i vår kirkes bekjennelse og ordninger, og at også andre som er vigset til tjeneste i kirken virker og lever i samsvar med vigslings formaning og løfte. Biskopen fører tilsyn med at de kirkelige råd i bispedømmet utfører sitt arbeid i lojalitet med den evangelisk-lutherske lære.”

Overskriften for tilsynet er i henhold til dette er rettledning og oppmuntring, eller tilskyndelse og kontroll, eller proaktiv ledelse og kvalitetssikring, for å bruke to mer allmenne begrepspar. Dette skjer for hele kirken i bispedømmet og skal også ivareta relasjoner nasjonalt og globalt knyttet til kirkens enhet.

Innenfor dagens tjenesteordning utøver biskopen sin tilsynstjeneste på følgende måter:

- deltagelse i Kirkemøte, Bispedømmeråd og ved å oppnevne prostene eller en annen geistlig til Fellestrådet.
- deltagelse i Bispemøtet og ledelse av prostene som skal ”bistå biskopen i dennes embetsutøvelse”.
- foreta visitaser i lokalkirken jevnlig, i nytt visitasreglement hvert 8 år.
- foretar vigsel av prest, diakon, kateket og kantor og gjennomfører veiledning av disse.
- direkte gjennom visitaser, fagdager, prostibesøk og pastoral dager, og indirekte ved å veilede prostene i deres ledelse av preste-tjenesten i prostiet.
- I utøvelsen av tilsynet overfor vigslende, ansatte og medarbeidere (frivillige) er prostene biskopens kommunikative mellomledd i det daglige og som varsler om behovet for og følger opp eventuelle tilsynsbeslutninger som biskopen alene beslutter. Prostenes ressurser for å utøve dette er årlige prostebesøk i menighetene, gudstjenestefeiring, daglig ledelse av preste-tjenesten, inkludert arbeids-

givers styringsrett, deltagelse i FR og kommunikasjon med kirkevergene som de andre vigslende medarbeidernes arbeidsgiver. Biskopen gjennomfører tilsynssamtaler ved innmelding av behov og minimum ved hver visitas.

- deltagelse i Lærenemnda.
- fører tilsyn med at de kirkelige råd i bispedømmet utfører sitt arbeid i lojalitet med den ev.luth. lære. Dette utøves primært gjennom visitaser, men de fleste av oss har også årlige møtepunkter med representanter for rådene og kontaktmøte med kirkevergene, ofte også ved prostibesøk.
- forordner gudstjenester.
- godkjenner liturgier.
- godkjenner trosopplæringsplanene.
- godkjenner/vurderer forhold knyttet til kirkebygg og gravsteder.

I forlengelsen av dette taler mye for at biskopen, eventuelt i rammen av Bispedømmerådet, bør godkjenne diakoniplanens, kirke-skole-planene og de kirkemusikalske planene, samt motta planene og årsrapporter fra menighetsråd og felleråd; alt dette er helt vesentlig materiale i bruk under visitaser.

I tillegg til dette tilsynsansvaret er biskopen øverste leder av prestedtjenesten og utøver dette ved å veilede prostene i deres utøvelse av arbeidsgivers styringsrett og ved å være ansvarlig sammen med bispedømmerådet for arbeidsgiverfunksjoner knyttet til prestenes kompetanseutvikling, videreutdanning, innføringskurs, arbeidsveiledning og åndelig veiledning.

BISKOPENS LEDERROLLE

Jeg har i en annen sammenheng knyttet biskopens lederrolle til ledelseslitteraturens begrep ”symbolsk lederskap”. Noen synes å tro at dette er det samme som seremonielt lederskap. Det er en misforståelse. Det er derimot et lederskap som ser lederutøvelsen nærmere knyttet til organisasjonskultur og kompetansemedarbeidere enn linjeorganisering og hierarkiske strukturer. Symbolsk lederskap er å influere ulike deler av organisasjonen slik at de ulike kreftene og verdiene som finnes i organisasjonen, forenes til en helhetlig enhet og kraft. Ledelsens hensikt er at hele organisasjonen trekker sammen for å nå organisasjonens overordnede mål. I parentes bemerket i tjenesteordningens språk: ”Biskopen er forpliktet på de mål og strategier som er fastsatt for virksomheten i Den norske kirke, og skal støtte opp om tiltak som fremmer disse.” Dette betyr at ledelse utøves gjennom kommunikasjon og symbolsk samhandling i ord og handling, men dette må selvfølgelig skje innenfor en struktur av episkopé organisert i mellomnivået mellom lokalkirken og den universelle og globale kirke.

Langt på vei mener jeg at dagens beskrivelse av bispetjenesten i Den norske kirke er saksvarende i forhold til de teologiske føringer gitt over og potensielt tilstrekkelige arenaer for å utøve det kommunikative lederskap i samhandling med bispedømmeadministrasjon, prostene og FR-strukturen. Den store avklaringen som er nødvendig å gjøre, er biskopene og Bispedømmets forhold til Kirkemøtet og relasjonen mellom Kirkerådet og Bispedømmet. På det punktet er det etter min oppfatning nødvendig å sikre en tilstrekkelig maktfordeling basert på mandat og oppdrag. Også på dette punktet kan vi hente mye erfaringer fra United Methodist Church.

Artiklene av Hallgeir Elstad, Atle Sommerfeldt, Astrid Sætrang Morvik og Kjersti Gautestad Norheim ble opprinnelig holdt som innlegg på et seminar om tilsyn i regi av Teologisk Nemnd 24.10.2013.

TILSYN I FOLKEKIRKEN – HVA BETYR DET?

AV SOKNEPREST ASTRID SÆTRANG MORVIK
ASTRID.MORVIK@HEBB.NO

Takk for utfordringen til å si noe om tilsyn i folkekirken og hva det betyr! – en utfordring som jeg synes er mest artig, men kanskje ikke veldig viktig – og likevel dypt alvorlig. Grunnen til at jeg har en litt uærbødig tilnærming til fenomenet tilsyn i kirken, er at jeg har opplevd tilsynet nokså fraværende og lite viktig i min snart 20-årige tjeneste som menighetsprest. Biskop og bispedømmeråd som arbeidsgiver har fortsatt mye å gå på når det gjelder å skape den respekten og tillit som jeg forventer. Likevel er jeg fortsatt prest, og jeg har i store deler av mitt yrkesliv arbeidet hardt som tillitsvalgt i Presteforeningen for å gjøre våre arbeidsgivere enda bedre.

I 2011 var jeg med i en arbeidsgruppe for Presteforeningen som endte opp med utredningen "Ledelse i folkekirken" med tanke på en fremtidig kirkeordning. Jeg tar ledelse i kirken på dypeste alvor. Vi trenger god ledelse på alle plan, og en del av ledelsesdimensjonen i folkekirken er tilsynet. Jeg tenker da mest på biskopens tilsyn, men har også noen refleksjoner om min egen rolle som sokneprest eller pastor, for å lede tankene hen på det pastorale, på hyrdefunksjonen, som vel kan sies også å romme en tilsynsfunksjon, selv om den ikke er eksplisitt omtalt i menighetsprester tjenesteordninger. I den grad jeg er kritisk til biskopers ledelse, er jeg fullt klar over at kritikken like fort rammer meg som sokneprest. Både biskop og menighetsprest må gjøre seg fortjent til respekt og tillit. Mer om det senere.

Når jeg tross ambivalent holdning til tilsynet opplever spørsmålet som dypt alvorlig, har det med min egen historie med tilsynet å gjøre. Det

ble for alvor ble satt på spissen i februar 1999. Jeg var da kapellan i Lunner og i samme prosti som Siri Sunde som nettopp hadde inngått partnerskap, var blitt tatt ut av tjeneste, men deretter gjeninnsatt. Biskop Rosemarie Köhn forsvarte sitt brudd med Kirkemøtet og de andre biskopene med at det var på tide for kirken å endre syn på homofile. Hun sa: *"Selv opplever jeg at denne saken i siste instans handler om 'å være tro mot sannheten i kjærlighet'. Med samme rett som kirken har endret standpunkt i andre saker, bør kirken nå endre sitt syn på homofili."*

Kanskje ville jeg reagert annerledes i dag; kanskje har de flestes forhold til homofili endret seg betydelig de siste 14 årene, men i 1999 var det gått bare to år siden Köhn selv hadde stemt for et kirkemøtevedtak som sa: *"Kirkemøtet finner at personer som lever i homofilt samliv, ikke kan inneha kirkelig tjeneste som viglet prest, diakon eller kateket."* Et samlet Bispemøte uttalte samme år: *"Bispemøtet finner (...) at det ville være til skade for enheten i kirken om ulikt syn skulle føre til ulik praksis. Hensynet til menighetene tilsier at det bør være felles ordninger. Bispemøtet vil derfor samlet oppfordre til respekt for de retningslinjer Kirkemøtet vedtar, og biskopene vil selv respektere Kirkemøtets beslutningsmyndighet."*

Vi var 44 prester i bispedømmet som opplevde at vår biskop hadde brutt med både Kirkemøtet og Bispemøtet, og at det derfor var nødvendig å reagere og tydelig vise at vi stilte oss på linje med den øvrige kirken. Derfor skrev vi brev til biskopen. Vi kunne skrevet et brev hvor vi kun sa ifra om at dette syntes vi var uklokt eller galt. Vi valgte en mer drastisk tilnærming og skrev et

brev hvor vi si at vi frasa oss biskopens tilsyn. I praksis definerte vi dette til at vi ikke lenger vil søke hennes råd og veiledning med henvisning til biskopenes tjenesteordning. Der heter det: *"Biskopen skal gjennom forkynnelse og sakramentsforvaltning ta vare på den apostoliske lære etter Guds ord og vår kirkes bekjennelse, fremme og bevare enheten i Guds kirke og rettlede og oppmuntre bispedømmets menigheter, kirkelige tilsatte og øvrige medarbeidere. For å ivareta dette tilsynsansvar kan biskopen gi råd og veiledning, og også gi bindende pålegg vedrørende presters og andre kirkelig tilsattes tjenesteutøvelse."*

Vi hadde altså ikke lenger til hensikt å ta imot biskopens råd og veiledning, og vi ville heller ikke ta initiativ til å invitere biskopen til gudstjenester eller andre samlinger i våre sokn. For øvrig forholdt vi oss til bispedømmerrådet som vår arbeidsgiver slik vi før hadde gjort.

Det interessante i vår sammenheng i dag er hvilken reaksjon eller mangel på reaksjon vi fikk fra biskopen. Foruten et møte hvor hele presteskaper ble invitert til å si sin mening direkte til biskopen og til hverandre, ble det intet etterspill. Det fikk over hodet ingen konsekvenser for oss som arbeidstakere at vi ikke ville ha med biskopen å gjøre. Det var business as usual.

Köhn gikk av som biskop i 2006. Fra én side sett kan man si at vi 44 prestene i Hamar bispedømme i 7 år sto uten biskoppelig tilsyn. Det gikk helt fint.

Fra en annen side sett kan man si at vi hadde akkurat det samme tilsynet som før. For *kan* man egentlig frasi seg et tilsyn uten samtidig å forlate kirken? Det er omtrent som å si med salme 139: *Hvor skal jeg gå bort fra din Ånd, hvor skal jeg flykte fra ditt åsyn?* Vår reaksjon ble et slag i luften. Gud er Gud om alle mann var døde. Biskop er biskop i kraft av sin vigsling, ikke i kraft av hva vi måtte mene om biskopen. Biskopen ignorerte protesten vår. Alternativet var kanskje å kalle oss inn til tjenestesamtale? Vi hadde satt saken på spissen, men ikke så på spissen at biskopen fant å måtte komme med en motreaksjon. Hun fant nok klokkelig ut at det enkleste var å la vår reaksjon stå bortimot uimotsagt, omtrent som en mor som unnlater å gi barnet oppmerksomhet

for uønsket adferd.

Med denne erfaringen i bagasjen har jeg fått et relativt avslappet forhold til begrepet tilsyn. For i praksis har det vist seg ikke å bety noe som helst når man fraskriver seg tilsynet.

Men egentlig er jo handlingen dypt kirkesplittende! Derfor er spørsmålet om hva tilsynet innebærer, et interessant teologisk spørsmål, både innad i egen kirke og i møte med andre kirkesamfunn. Når man bryter med biskopen slik vi gjorde, underkjenner man jo biskopens funksjon på det området som er det bærende for hele bispegerjningen, å være tilsynsman. Prinsipielt har man da en kongregasjonalistisk kirke og ikke en episkopal. I verste fall kan kirkens organisasjon smuldre opp. Kirken går opp i limingen når biskopene mister sin innflytelse.

Dette vil vi jo ikke. Folkekirken holdes sammen gjennom biskoper og rådsstruktur. Sånn vil vi ha det. Vi trenger biskoper, om ikke annet så for å ordinere nye prester. I hverdagen går det likevel helt greit ikke å ha med biskopen å gjøre. La meg si litt mer om det:

For meg handlet tilsynet den gang om vilje til å ta imot veiledning og å søke råd hos biskopen. Slik kirken er organisert, har man imidlertid lite med biskopen personlig å gjøre. *Prostene* har fått det daglige ledelsesansvaret på delegasjon fra biskopen, om man enn har vegret seg for å delegere selve begrepet tilsyn. Det er ikke naturlig for en prest å henvende seg til biskopen; ja, enkelte (alle?) biskoper har sågar sagt at de ikke ønsker å ha noen kontakt på det sjelesørgeriske plan med prestene. Slik man har organisert seg, blir prestenes relasjon til biskopen en *liksom*-relasjon. Det skapes ingen bånd som gir grunnlag for lojalitet. Som prest får man en følelse av at biskopen er mest til festbruk og lite relevant i hverdagen. Biskop og bispedømmerråd på sin side er imidlertid helt avhengig av prestene og menighetsrådenes vilje til å gjennomføre de strategier som legges på et overordnet plan. Det er derfor først og fremst *biskopen* som har et problem når forholdet til prestene blir vanskelig. Prestene og rådene har i liten grad en følelse av å skulle være lojale mot biskopen. En ny mastergradsoppgave i verdibasert ledelse av Stephen

Sirris ved Diakonhjemmets høyskole viser at når sokneprester spørres hvem de har lojalitet overfor, svarer de menigheten. Ikke prost, ikke biskop. Vår lojalitet er rettet mot dem man er satt til å betjene, og mot Gud. Dette understrekes av prestenes ordinasjonsløfte der det ikke finnes noen referanse til biskopens overordnede stilling. Lydighet er ikke noe ideal i vår kirke! Alt handler om betjening av menigheten og forholdet til Gud.

Derfor gjorde vi jobben vår om mulig enda mer pliktoppfyllende også i de sju årene uten biskopens tilsyn.

Hvorfor er det slik? Svaret tror jeg, ligger i vårt norske lynne; vi er egalitære i vår innstilling og bøyer oss ikke for makten med mindre vi tvinges til det. Det har vi lang tradisjon for. Kanskje kommer denne holdningen i sin tur av vår lutherske arv. Vi er nok villige til å innordne oss, men bare så lenge det ikke bryter med vår samvittighet og egen oppfatning av hva som er riktig lære! Når vi bøyer oss for makten, er det enten fordi vi er enige, har fordel av det selv eller fordi vi simpelthen har kommet til å respektere og bli glad i våre myndighetspersoner. Slik er vi, ikke bare prester i Den norske kirke, men folk flest, og ikke minst det jevne kirkemedlem. Som prester har vi lenge skjønt at vi oppnår lite overfor menigheten med tvang. Vi må vinne menighetens respekt og kjærlighet ved selv å vise respekt og kjærlighet. Som det står i 1 Peters brev 5, som leses i ordinasjoner: *”Vær hyrder for den Guds hjord som dere har hos dere. Ha tilsyn med dem, ikke av tvang, men av fri vilje, slik Gud vil. Dere skal ikke herske over menigheten som er betrodd dere, men være et eksempel for hjorden.”*

Dette gjelder for prestatjenesten, men like mye for bispetjenesten. Å være medarbeider eller medlem i et kirkesamfunn er en frivillig sak. Den enkelte følger hyrden av tillit og bare så lenge man stoler på vedkommende. Hvis ikke, går man sine egne veier. Derfor er det viktig å definere tilsynet positivt. Det dreier seg ikke bare om kontroll. Å ha tilsyn vil også si å utruste til tjeneste, enten det er menighetens medlemmer, eller det er bispedømmets prester. For bispedømmets prester, vil det konkret si å tilby dem ettertdan-

ning, arbeidsveiledning og mulighet til åndelig påfyll gjennom for eksempel retreatar. Dette gjøres heldigvis i stadig større grad. Bispedømmemrådene er i ferd med å bli mer profesjonelle arbeidsgivere. Når biskoper bruker sine evner og ekspertise til personlig å meddele prestene ny kunnskap, slik for eksempel biskop Kvarme har gjort det siste året ved å ta med alle prestene på studietur til Israel og Palestina, er det et eksempel på en måte å være biskop på, hvor man både får en utdypet relasjon og får innsikt og kunnskap man ikke hadde fra før. Prestene må merke at biskopene vil dem vel og gjør alt som ligger i deres makt for å styrke oss i vår tjeneste, ja, til og med vise vilje til å ofre. ”Den som vil være stor blant dere, må være alles tjener,” sier Jesus. Slik skal det være i kirken. Et opp–ned–samfunn.

Gjennom tjeneste for andre bygges relasjoner. Det er ikke (eller bør ikke være) makta som rår i kirken. Om man skulle falle for fristelsen til å tvinge gjennom sin vilje fordi man formelt har mulighet til det, vil det bare ha kortvarig effekt. På lengre sikt vil det virke mot sin hensikt. Det vet alle som har barn. Relasjoner bygges gjennom omsorg og respekt, gjennom klokskap og vilje til å komme andre i møte. Da vil man kunne oppleve at prestene og menighetene vil søke biskopenes råd og veiledning. Da kan vi også få et tilsyn i folkekirken, som betyr noe

SLUTTREPLIKK ETTER RESPONSER OG DEBATT

Vi har sett og hørt i dag at biskopen ikke har ”verktøy” for å utøve tilsynet forstått som kontroll. Man kan kalle inn til tjenestesamtale; man kan gi råd og veiledning; man kan gi bindende pålegg, men når det kommer til stykket, har ikke biskopen reell makt til for eksempel si opp en medarbeider som ikke lærer eller lever etter kristen tro.

Men kanskje er det bra at biskopen ikke har den makten. Kanskje skal biskoper slett ikke forvalte lover og regler eller vedtak. Alt dette representerer Loven, mens bispeembetet dypest sett skal formidle Evangeliet.

Kanskje skal biskopens tilsyn først og fremst forstås positivt; hun skal formidle oppmuntring

og inspirasjon til menighetene og arbeidsveiledning og åndelig veiledning til prestene. Kanskje skal biskopene fritas for å bruke pekefingeren, og frigjøres til å bli en profetisk røst i kirken.

Og kanskje – når det kommer til stykket – var det dette Rosemarie Köhn valgte å gjøre da hun suverent brøt med den øvrige kirkeorganisa-

sjonens vedtak i homofilisaken og proklamerte en ny tid for de homofile. Om man liker det eller ei, hennes handling og ord ble et tidsskille for de homofile i kirken. Hun opptrådte som profet og *ble* profet. Ingen andre enn en biskop kunne sluppet unna med det.

ARTIKKEL

TILSYN I FOLKEKIRKEN – OGSÅ PÅ UVÆRSDAGER

AV KAPELLAN KJERSTI GAUTESTAD NORHEIM
KJERSTI.NORHEIM@BERGEN.KIRKEN.NO

Som prest i Den norske kirke står jeg under biskoppelig tilsyn, og personlig har jeg så langt hatt gode erfaringer med de biskopene som har ført tilsyn med meg. Min nåværende biskop er flink til å etterspørre hvordan vi har det i liv og tjeneste, husker oss på bursdager og ringer for å gratulere – og er som alle andre biskoper stadig ute på visitas for å treffe menighetene, de ansatte og frivillige på lokalplan. Det oppleves godt å bli ført tilsyn med. I alle fall på gode dager. Men den virkelige testen for hvordan tilsynet og tilsyns-embetet fungerer, er når ting tetter seg til, når vi møter utfordringer og konflikter. Hva kan da en biskop gjøre? Hvilket mandat følger med det personale tilsyns-embetet i vår kirke? Og hvilke verktøy er en biskop utrustet med i møte med kirkelig stormvær?

Jeg har tidligere jobbet som prest i et menighetsplanteprojekt. Prosjektet ble ledet av et me-

nighetsutvalg som arbeidet på delegert myndighet gitt av menighetsrådet i modermenigheten. Dette var fastslått gjennom et vedtak i menighetsrådet, som sa at menighetsutvalget hadde fått ”myndighet til å organiseres som en område-menighet innen Den norske kirke” og ”til å ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv”, slik menighetsrådets mandat er etter Kirkelovens § 9. Menighetsarbeidet kom godt i gang og begynte raskt å vokse. Vi rakk aldri å bli en stor menighet, men vi var i god vekst. Vi hadde ingen katedral, men vi var et fellesskap bygd på Ord og sakrament. Vi var kirke.

Så kom det nytt menighetsråd og nye ansatte i modermenigheten. Disse ønsket etter hvert å samle ressursene på ett sted og ytret ønske om å trekke tilbake mandatet som var gitt til menighetsutvalget, og som arbeidet i menighets-

planteprosjektet var tuftet på. Menighetsutvalget ble informert. Det samme ble prosten og prosjektets styringsgruppe. Det var en vanskelig sak. Vi prester søkte sammen med menighetsutvalget råd og veiledning både i og utenfor den kirkelige struktur. Men for å gjøre en lang – og sammen-satt – historie kort så vi tilslutt ikke noen annen utvei enn å ringe biskopen. Det ble en lang samtale. Biskopen lyttet. Vi ble møtt med omsorg og omtanke, men da jeg hadde lagt alle kortene på bordet og etterspurte verktøy i den biskoppelige verktøykassa som kunne hjelpe oss å løse floken, ble biskopen svar skyldig.

Denne saken var spesiell, slik alle tilsynssaker er, men det overordnede spørsmålet for meg ble: Hvilke verktøy deles ut sammen med sammen med tilsynsansvaret? Eller sagt med andre ord: Hvilket mandat ligger i tilsynsambetet?

Overfor prester og andre kirkelige ansatte har biskopen noen verktøy slik det kommer til uttrykk i tjenesteordning for biskoper § 1: ”For å ivareta dette tilsynsansvar kan biskopen gi råd og veiledning, og også gi bindende pålegg vedrørende presters og andre kirkelig tilsattes tjenesteutøvelse.” Biskoper tildeler også studiepermisjon og kan gi skriftlig irettesettelse når de finner det nødvendig. I samme paragraf står det også at biskopen skal føre tilsyn med de kirkelige råd i bispedømmet. Tilsynsansvaret fastslås, men uten at det følger med noe verktøy for tilsyns-utøvelsen utover godkjenningsmyndighet i for-

hold til de lokale liturgiske planer. Dette skiller seg for eksempel fra biskopenes tilsynsmyndighet i England. I 2007 ble det i Church of England opprettet en ordning kalt ”The Bishop’s Mission Order” (For mer informasjon se <http://www.freshexpressions.org.uk/guide/supporting/bmo>). Denne ordningen er et redskap for biskopene, hvor de har muligheten for å fatte vedtak som kan gi rom blant annet for misjonale satsinger på lokalt plan.

Folkevalgte organer må ha en stor grad av selvstendighet. Men fordi et menighetsråds viktigste oppgave er å vekke og nære det kristelige liv på stedet, så bør dette, etter mitt syn, forbli under det kirkelige tilsynet. Og om det skal forbli under det kirkelige tilsynet, da trenger de som bedriver dette tilsynet, å bli utrustet med en verktøykasse som inneholder redskaper – også til uværst dager. Når vi som kirke har valgt å holde oss med biskoper og et personalt episkopé, bør denne verktøykassen etter min mening også følge med nettopp dette embetet.

Det biskoppelige tilsyn handler mye om omsorg og om rettleiding, men som prest i denne kirken ønsker jeg også at enhetens embete utstyres med verktøy som gir muligheten til å verne om mangfoldet når det er nødvendig. Jeg vil ha biskoper som har redskap til å sette fri både menighet og prest – og la dem få være evangeliets improvisasjonskunstnere på det stedet de er satt å være.

OGSÅ "DET LOKALE KIRKESTYRET" VIL VÆRE ET SYNODALT ORGAN

SLUTTREPLIKK TIL ERLING BIRKEDAL

AV PER KRISTIAN ASCHIM
PERKRISTIAN.ASCHIM@PREST.NO

Presteforeningen innfører ingen ny todeling av kirkelige ansatte. Også et "lokalt kirkestyre" vil være et "synodalt" organ. Det er viktig for kirken både at menighetene gis handlingsrom og påvirkningsmulighet, og at kirken har strukturer som binder den sammen. Utvikling av kirkens organisering lokalt må sees i sammenheng med utviklingen av kirkeorganisasjonen som helhet og en rekke andre faktorer.

Erling Birkedal (LK 21/13) oppfatter det slik at Presteforeningen/jeg innfører et skille mellom vigslende og ikke-vigslende stillinger. Jeg oppfatter dette som et skille som er satt ved kirkens ordninger, ved Bispemøtets tjenestetologi og Kirkemøtets (og regjeringens) tjensteordninger. At kirken holder seg med både vigslende og ikke-vigslende stillingsgrupper innenfor samme arbeidsfelt, viser mer enn noe annet at kirken må gjennomgå sin tenkning om forholdet mellom vigsling, kirkelig forpliktelse, kompetanse og arbeidsinnhold. I tillegg til det kateketiske og det kirkemusikalske feltet gjelder dette også for det diakonale feltet. En skal ikke dra Birkedals argumentasjon svært mye lengre før en står i fare for å stille spørsmål ved hele ordningen med vigsling til kateketisk, diakonal og kirkemusikalsk tjeneste i kirken. Kirken har nok fortsatt en vei å gå i samtalen om tjenestetologi og de praktiske følgene av den.

Hvis kirken skal innføre et felles arbeidsgiveransvar forankret nasjonalt eller på bispedømmenivå, med felles arbeidsledelse i det daglige arbeidsfellesskapet på soknenivå (også forstått som tjenlige samarbeidsheter mellom ca. to til

fire sokn der medlemstall og lokale forhold ellers tilsier det), kan en absolutt diskutere hvilket nivå som er hensiktsmessig for ansettelse. Et moment i vurderingen er hva som bør være tilsettings- og oppsigelseskrets, med tanke på omplassering som mulig nødvendig virkemiddel i personalbehandlingen. Det siste momentet tilsier at områdene ikke bør være for små. Så må det være slik at soknet/menigheten må ha en formalisert innflytelse på alle tilsetninger av dem som skal arbeide i soknet/menigheten, uansett hvor tilsettingsmyndigheten legges. På samme måte må biskopene fortsatt kunne ha formalisert innflytelse på tilsetninger. Da er det et saklig hensyn at vigslende stillingsinnehavere, slik kirkens ordninger er i dag, har påtatt seg en mer eksplisitt kirkelig forpliktelse stadfestet ved vigslingshandlingen – forutsatt at biskopens vigsling skal tillegges betydning, og det ønsker i alle fall undertegnede.

Enten det er et fellesråd, et lokalt kirkestyre eller et bispedømmeråd som har tilsettingsmyndigheten, vil det være et synodalt organ som ikke er lik soknet, men representerer en enhet større enn soknet. Å bruke et skille mellom "ovenfra" og "nedenfra" er tilsørende. Både fellesråd/lokalt kirkestyre, bispedømmeråd og nasjonale organer må ha sin organisatoriske legitimitet "nedenfra" og forholder seg til soknet "ovenfra". Jeg ser for meg en framtidig kirkelig struktur som ikke er konstituert eksternt og ovenfra (evt. "utenfra") av staten. Det vil da ikke lenger være en kirkeekstern instans som utstyret kirkens nasjonale organer med fullmakter. Kirkens øverste organer vil ha

sitt mandat fra menighetene/kirkens medlemmer. At evangeliet er gitt oss ”utenfra” eller ”ovenfra” – fra Kristus, endrer ikke på dette. All tjeneste i kirken er forpliktet på evangeliet.

Jeg er derfor uenig i Birkedals oppsummering av vår debatt. Forskjellen i tyngdepunkt ligger ikke i at han vil ha forankring ”nedenfra” og jeg ”ovenfra”, men snarere i at Birkedal vil opprettholde en todeling i kirkestrukturen mellom ”nedenfra” og ”ovenfra”, der jeg ønsker sterkere gjennomgående integrasjon hvor alle kirkens organer er forpliktet overfor menighetene. Dette er viktig for at ikke den nasjonale kirke skal oppfatte seg som noe annet enn nødvendige sammenbindende strukturer og samhandlingsledd, slik at Den norske kirkes menigheter ikke faller fra hverandre, men utgjør én kirke.

Å gjøre organiseringen av arbeidsgiveransvaret i kirken til grunnspørsmål i kirkeordningen er forfeilet. Her ligger den viktigste uenigheten mellom Birkedal og meg. Organiseringen av arbeidsgiveransvaret bør være en følge av mer grunnleggende organisatoriske valg, ikke det som styrer organiseringen av kirken. Det er flere viktigere og større utfordringer for kirkens organisering framover. Jeg vil nevne tre.

For det første: Funksjons- og maktfordelingen mellom kirkens organer endres som følge av endringene i forholdet mellom stat og kirke. Kirkemøtet vil få større tyngde. Det er få alternativer til å samle trådene i kirken hos Kirkemøtet. Kirkemøtet må da vise seg voksent og fordele myndighet og funksjoner både på ulike nasjonale organer (Kirkemøte, Kirkeråd, Bispemøte m.m.), men ikke minst mellom lokale, regionale og nasjonale organer, slik at resultatet ikke blir en for sentralstyrt kirke. Da er det viktig med et kirkelig representativt demokrati som kan holde nasjonalkirkelige organer ansvarlig overfor regionale og lokale organer for hvordan de forvalter kirkelig myndighet (For meg personlig er det et argument for indirekte valg til Bispedømmeråd og Kirkemøte). Det vil også være avgjørende viktig at Kirkemøtet legger myndighet til menighetene og bispedømmene, evt. også andre lokale og regionale organer, som nasjonalkirkelige organer ikke uten videre kan overstyre. Det er

viktig å bygge inn tilstrekkelige ”checks and balances”, slik at kirken ikke kan kuppes av noen få eller styres av særinteresser. Dette vil medføre mer tidkrevende beslutningsprosesser, men det kan være nødvendig for at ikke en (potensielt) ivrig kirkeledelse skal løpe fra medlemmene og menighetene. Jeg mener dette også er et argument mot å samle for mye myndighet på menighetens vegne hos et lokalt kirkestyre som skal utøve en såkalt ”helhetlig ledelse”.

For det andre: Kirken vil i overskuelig framtid være avhengig av det offentlige, så lenge den primært lever av offentlige midler, og finansieringsordningen er som den er, med midler inn fra kommunenivå og fra staten. Det er varslet en kommunereform. Debatten om kirkebudsjettet i Drammen i høst viser at det vil være store utfordringer i relasjonen kirke–kommune framover.

For det tredje: Den samlede utformingen av religions- og livssynspolitikken vil kunne påvirke Den norske kirkes rammebetingelser.

Vi kan ikke diskutere kirkens lokale organisering som et avgrenset rom. Det står i forhold til utviklingen av kommunesektoren, av religions- og livssynspolitikken, av endringene i stat–kirke-relasjonen og av kirkens organisasjon som helhet. Kirkens ordninger skal bidra til at kirkens oppgave kan utføres. Kirker kan med dette for øye organiseres på mange ulike måter.

Til slutt: Jeg håper det er en stund før konklusjonene trekkes når det gjelder endringer i lokal kirkelig organisering. Å endre Den norske kirkes tilknytning i forhold til staten er et stort skritt. Det vil være viktig for mange av kirkens medlemmer at det ikke skapes tvil om at kirken vil være der for dem også i framtiden. Konsekvensene av organisatoriske endringer må derfor kartlegges så godt som mulig før de settes ut i livet. Også derfor vil det være klokt å ta ett skritt av gangen, slik at det ikke skapes for stor usikkerhet i en overgangstid. Dette gjelder ikke bare for prestene, men i vel så stor grad for kirkens medlemmer, dens tillitsvalgte som velger å bruke tid og krefter i frivillig arbeid, og kirkens øvrige ansatte.

OG SÅ KOMMER FEM-DAGERS-UKEN

LEDERARTIKKEL VED RES.KAP. DAGFINN HAUGE,
LØRDAG 7. FEBRUAR 1959

Har kirken maktet å tilpasse seg den nye samsfunnsstruktur som måtte bli en nødvendig følge av industrialiseringen?

Ja og nei. Noe radikalt nytt og storartet i metoder er ikke oppfunnet. Derimot må vi si at småkirkeprinsippet stadig viser seg å være særdeles brukbart, både i form av regulære småkirke-menigheter og ved overføring av dets prøvede arbeidsmåter, til de store og stivere offisielle menigheter. Dessuten må organisasjonenes innsats med ungdomsheim, moderne bedehus og spesialarbeidere noteres. Ikke minst er det forjettende at det fra mange kanter arbeides ganske intenst med problemene, både teoretisk og praktisk, og det ser ut til at det skjer under stigende sympati fra myndighetenes side. Hovedstadens 8 nye menigheter med 14 nye embeter tør være symptomatisk. Vi er kommet ganske godt i vei, selv om det ennå er langt igjen før vi effektivt makter å møte de uhyggelige muligheter til sekularisering som industrisamfunnet bærer i sitt skjød.

Og nå kommer femdagers-uken, og med den nye problemer for det tradisjonelle kristelige arbeid. I gamle dager var det riktignok noen som drømte om at lørdagen som fridag skulle gi søndagen nye muligheter som helligdag. Idretten skulle f. eks. holde seg til lørdagen, så skulle søndagen forbeholdes kirkelivet. I dag vet vi ut fra erfaring at slik vil det ikke bli. Femdagers-

uken kommer til å stimulere utfarten fra byene. Vi vil få en ny folkevandring, ikke bare fra landet til byen, men også fra byen til landet, nemlig hver helg.

Her skal både gudstjenestelivet og organisasjonenes møtevirksomhet få noe å prøve seg på. Det vil måtte stilles store krav til de steder som i en vesentlig del av året får sitt søndagsfolketall betydelig øket. Vil det være mulig i noen grad å få det nye tilskudd inn i gudstjeneste- og møteliv? Eller skal radiogudstjenesten stadig ha monopol på landliggerne?

Det ville være bra om menighetsrådene og foreningslederne i utfartsområdene snarest vil ta disse viktige spørsmålene opp til drøfting. Kan gudstjenester og møter legges opp, slik at søndagsgjester har lettere for å finne veien? Er kunnngjøringen slik at de fremmede forstår at de er velkommen? Kan det bli tale om en regulær innbydertjeneste for å nå dem?

Bymenighetene må på sin side være seg bevisst at en stor del av soknebarne er borte når menigheten samles, og de må på en eller annen måte innrette seg deretter. Det er påfallende at mange bymenigheter i de siste årene har hatt det atskillig vanskeligere med sine søndagsskoler, ganske enkelt fordi barna drar ut av byen. Så må vi nå dem på annen vis.

Ingen kan snu strømmen. Det er arbeidsmetodene vi må snu på.

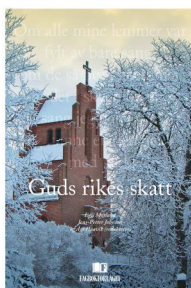
FRA BOKFRONTEN

EGIL MORLAND, JENS-PETTER JOHNSEN OG ÅGE HAAVIK (RED.): GUDS RIKES SKATT. FESTSKRIFT TIL TORE KOPPERUD.

BERGEN: FAGBOKFORLAGET 2013. 364 S.

10. august i år fylte Tore Kopperud 70 år og gikk dermed av som prost i Søndre Aker prosti i Oslo. Det er en sann hedersmann og trofast tjener i Den norske kirke som dermed avslutter sin yrkeskarriere. I ulike stillinger og verv og som forfatter har Kopperud gjort en innsats som ikke kan overvurderes. I de senere årene har han ikke minst spilt en viktig rolle i arbeidet med den nye salmeboken som nå er tatt i bruk. Det er derfor slett ikke ufortjent at det ble tatt initiativ til å utgi et festskrift i forbindelse med 70-årsdagen.

Jeg må innrømme at det var utgangspunkt i en viss pliktfølelse jeg begynte å lese dette festskriftet. Ut fra tidligere erfaringer med sjangeren vet jeg at de av og til kan være av varierende kvalitet og interesse. Men jeg måtte raskt revurdere min holdning. Det foreliggende festskriftet

er ikke verdt å kjøpe eller lese bare fordi man vil ære jubilaranten, men fordi de tre redaktørene har maktet å sette sammen en bok som både har en rød tråd og inneholder mange interessante enkeltbidrag. De fleste holder et godt faglig nivå, samtidig som de har stor relevans for preste-tjeneste og kirkeliv. De fem bolkene boken er inndelt i, reflekterer ulike praktisk-teologiske felt som Kopperud har vært opptatt av. Anmeldelsesformatet gir ikke rom for å omtale alle bidragene, men la meg trekke fram noen høydepunkter.

De fleste festskrifter inneholder et kapittel om jubilaranten, og dette er intet unntak. Egil Morland har tatt på seg ansvaret for å gi et oversyn over Kopperuds tjeneste. Ved siden av en forfatter som har hatt et nært forhold til jubilaranten, merker man også en stor grad av sympati og identifikasjon for Kopperuds kirkelige prosjekt. Ved siden av denne artikkelen hører det til de fleste andre artiklene en liten ingress der de andre forfatterne sier noe om sin relasjon til Kopperud.

Den første bolken om kirkens sangskatt inneholder to artikler fra nestorer i hymnologien, som det er verdt å være oppmerksom på. I en omfattende artikkel om kirkens salmeskatt drøfter Åge Haavik sentrale spørsmål som forståelsen av hva en salme er, og prinsipper for sammensetningen av en salmebok. Viktige faglige bidrag er også Arve Brunvolls artikkel om nynorsk salme-retorikk og Ole Chr. Kvarmes bidrag om troens pulsslag i kirkeårets rytme. Det hymnologiske perspektivet kommer også til uttrykk gjennom salmer av Arve Brunvoll og Eyvind Skeie, som er gjengitt underveis i boken.

Fra bolken om teologien i liturgien vil jeg særlig trekke fram Egil Morlands bidrag om gudstjenestens ordo. Artikkelen drøfter et begrep som sto sentralt i gudstjenestereformen, men uten at alle helt er klar over dets innhold. Som Morland ganske riktig påpeker, står ordo for et helhetsskirkelig og økumenisk perspektiv og må derfor balanseres mot det berettigede anliggende om stedegengjøring. I den bolken finnes også viktige bidrag fra Hege Elisabeth Fagermoen, Bård Eirik Hallesby Norheim og Erling J. Pettersen.

Fra bolken om forkynnelse vil jeg for det første trekke fram Anfin Skaasheims artikkel "Evangeliet om Guds rike". Etter mitt skjønn makter han her å gi både nytestamentlige og dogmatiske perspektiver på gudsrrikebegrepet, som burde være lære-rike for de fleste predikanter. En annen perle er Dag Øivind Østerengs artikkel om lidelsen og det ondes problem i kirkens forkynnelse, en artikkel som etter min mening lodder dypt i noe som ikke bare er et religionsfilosofisk, men i høyeste grad et homiletisk problem. Denne bolken inneholder også lesverdige bidrag av Per Lønning, Jens-Petter Johnsen og Olav Skjeves-

land.

I den siste bolken om troens politiske og kulturelle kontekst finnes en rekke interessante bidrag, herunder av Kristin Norseth, Torleiv Austad, Egil Morland og Eivind Osnes. I denne bolken vil jeg særlig trekke fram Finn Wagles artikler om Grunnlovens nye verdiparagraf. Wagle argumenter for kristendommens fortsatte rolle som kulturarv på en måte som sikkert vil møte motbør, men som er både reflektert og godt underbygget.

Til sist må den estetiske siden ved boken nevnes. Ved siden av en tiltalende innholdsmessig layout, rommer bokens forside en liten fiffighet der de som ser godt etter, vil se at hele første vers av salmen "Om alle mine lemmer" er gjengitt, mens bare de tre siste ordene ("Guds rikes skatt"), som er bokens tittel, kommer helt tydelig fram. Når dette skjer med et bilde av en snødekt Nordstrand kirke som bakgrunn, er det ingen tvil om at dette er en verdig hyllest til jubilanten. For oss andre er det i tillegg en bok både til å bli utfordret og til å bli klok av.

Harald Hegstad

luther

Magnus Malm

KJENNETEGN

Å søke Guds nærvær i en kaotisk tid

399,-

Den svenske forfatteren og sjelesørgeren Magnus Malm skriver om kjennetegnene på Guds nærvær i vår hverdag.

Sammen med den nye boken kommer et armbånd. Det er ment som en praktisk hjelp til å daglig holde fast ved kjennetegnene krybben, korset og ringen.

Vårt Land skriver: "For svensken er bønn intet mindre enn et mirakel, fordi han ikke kan tenke seg noe annet som kan forandre menneskers liv så dypt og knytte oss til kilder bortenfor alt vi ser."

www.lutherforlag.no

www.bokogmedia.no

SØNDAGSTEKSTEN

ROLF KJØDE - JORUNN ANDESTAD LANGMOEN - KNUD JØRGENSEN - HELGE VATNE - ARNFINN BJØRGEN

2. SØNDAG I OPENBERRINGSTIDA - 3. SØNDAG I ÅPENBARINGSTIDEN

4. SØNDAG I ÅPENBARINGSTIDEN - 5. SØNDAG I ÅPENBARINGSTIDEN - KYNDELSMESSE

2. SØNDAG I OPENBERRINGSTIDA

12. JANUAR 2014

Preiketekst: Matt 3,13–17

Lesetekstar: Jes 42,1–6; Apg 18,24–19,7

Liturgisk farge: Grøn

INTRODUKSJON:

Då Jesus steig fram i den tenesta han var offentleg send til, starta han med å bøye seg og gå inn under dei same vilkåra som høgst vanlege menneske. Gjennom dette opna himmelen seg så Guds røyst blei høyrte. Vi lar det vere innfallsporten til ein refleksjon over Jesu dåp som preiketekst med misjonsperspektiv i openberringstida.

TIL TEKSTEN:

Jesu dåp kan vanskeleg komme andre plassar enn tidleg i evangeliet, koplå opp mot døyparen Johannes. Alle fire evangelia plasserer den der, som det markerte startpunktet for Jesu offentlege teneste. Johannes nemner rett nok ikkje noko

om Jesu eigen dåp, men om at Jesus kom til døyparen, og at Anden kom ned over han i form av ei due. Det er felles for alle. Om røysta som lydte, siterer Markus og Lukas det som ein tiltale til Jesus: "Du er Son min..." Johannes refererer til ord som han sjølv fekk frå himmelen, og summerer si erfaring av dette med erklæringa av at Jesus er Guds Son. Midt i nyansane i forteljningane er dermed nokre trekk eintydige og gjennomgåande: a) Jesus kom til døyparen; b) Himmelen opna seg, og Anden steig ned i form av ei due; c) Bodskaopen ovanfrå peika ut Jesus som Guds Son. Slik er scena sett.

Matteus har den fylldigaste forteljninga. Han er mindre omfattande i omtalen sin enn Lukas og Johannes om døyparen i forkant, og om lag like omfattande som Lukas om freistinga i etterkant. Komposisjonen med å halde desse tre hendingane saman er lik for alle synoptikarane.

Matteus legg vekt på døyparen sin reservasjon mot å døype Jesus. Dermed blir Matteus også den einaste evangelisten som framfører ord frå Jesus, som gir oss hjelp til å forstå hensikta med Jesu dåp. Den generelle hensikta med johannesdåpen var at den markerte omvendinga. Truleg var den ei eingongshending. Begge desse områda skilde Johannes sin dåp frå dåpspraksisen i Qumran der dåp var ei kultisk reinsing som kunne gjentakast. Johannes døypte ikkje for å gi kultisk reinsing, men som eit teikn på moralsk reinsing. Det er vanskeleg å finne historiske

parallellar til johannesdåpen. Jødiske proselytt-dåpar var også eingongshandlingar, men deira religiøse funksjon var å innlemme heidningar i det jødiske fellesskapet. Johannes rettar seg mot det jødiske folket. I evangelia blir han sett inn i frelseshistoria, knytt til Jesu person og gjerning.

Forholdet mellom Johannes sin dåp og den kristne dåpen ligg i forholdet mellom Johannes og Jesus. Johannes er ein vegvisar, og dåpen hans er eit teikn. Jesus er vegen, og i dåpen startar vandringa vår med han. Johannes står i opninga mellom det gamle og det nye. Jesus er det nye, og i dåpen gir han oss del i dette. Johannes peikar framover. Jesus er framtida som startar med det nye livet i gjenfødinga. Johannes døyper med vatn. Jesus døyper jamvel med Den heilage ande. Johannes er ein syndar som treng tilgjeving, slik som tilhøyrarane hans. Jesus tar syndene på seg og gir tilgjeving, slik han reinsar oss i dåpens bad. Det er ikkje underleg at Johannes nektar å døype Jesus med grunngevinga om behov for den motsette handlinga.

Kvifor blei så Jesus døypt? For at rettferda skulle oppfyllast. Kva tyder det? Fleire aspekt kan klinge med. Jesus kan meine, som ein korreksjon til Johannes, at det er rett og riktig at det skjer, men det er berre ei fastslåing og gir ingen årsak. Det er meir truleg at vi skal knyte opp mot rettferdsomgrepet sitt bibelske innhald, den rettferda som er sjølve innhaldet i Guds rike (Mat 6,33). Når Jesus bøyer seg under omvendingsdåpen ved oppgjer for synder, varslar han den nye rettferda som skal gjelde i Guds rike. Når Johannes lar evangeliet om Guds lam som ber bort verda si synd, stå i sentrum for møtet mellom Jesus og døyparen, peikar det på det same. Jesus var ifølgje døyparen og evangelia si framstilling heilt utan personleg behov for ein omvendingsdåp til oppgjer for synder. Men Jesus gjekk inn under denne dåpen for rettferda si skuld, slik at alle som har behov for syndstilgjeving, kan få den ved Jesu død. Slik er Guds rettferd ved trua.

Det paradoksale er at Jesu dåp markerer starten på slutten for johannesdåpen. Når døyparen forsvinn ut av bildet, peikar alt framover mot den dåpen som Matteus sluttar sitt evangelium med, og som er i den treeine Guds namn og markerer

inngangen til den nye livet og disippelskapet i følge med Jesus (Mat 28,16–20). Misjonsbefalinga viser til ein dåp som er veldig ulik Johannes sin, fordi den er i namnet åt Far – som er Jesu særlege ord for den Gud som søker vår relasjon. Den er i namnet åt Jesus, noko som markerer forskjellen i leseteksta frå Apg mellom johannesdåpen og kristen dåp. Og den skjer i Anden sitt namn, slik døyparen hadde varsla.

Oppsummerande kan vi seie at Jesus sjølv oppsøkte sin eigen dåp og viste slik at han heil friviljug bøyde seg djupt ned for vår skuld. At han representerte den nye som Johannes berre kunne peike på, blei markert ovanfrå ved at Anden steig ned, som eit teikn på den nye tida og det nye livet. Og ved sjølv å gå inn under våre kår blei Jesus openberra for alle som vil sjå han og tru på han som Guds Son. Slik blir det spent ein boge i evangeliet frå Jesu dåp til Jesu kross, og frå Jesu dåp til misjonsoppdraget. I dette spennet er det resten av evangeliet lever og talar til oss, i likningar og talar, i teikn og under, i oppgjeret med åndsmaktene og med dei religiøse motkreftene.

TIL PREIKA:

Eg har ikkje behov for å legge fram ein ferdig dispoisjon. Ein mulig variant er å forkynne med utgangspunkt i forholdet mellom døyparen og Jesus, johannesdåpen og Jesu dåp, det gamle og det nye – og varslaren om det nye som forbilde for all vidare misjon.

Det siste kan uansett vere noko å ta tak i. Johannes kan brukast som den historiske overgangsfiguren mellom det gamle og det nye i jødisk kontekst og i sjølve frelseshistoria, men han kan òg stå som representant for alle oss som til alle tider er kalla til å varslar det nye, det overraskande, det sjokkerande. Evangeliet er ikkje noko som naturleg kom opp i nokon mennesketanke. Derfor må det forkynnast av oss som er sendt. Det er hjartet i Guds misjon, og i dette er vi kalla til det same oppdraget som døyparen: å peike på Jesus som Guds frelse, å løfte Jesu namn høgt for sjølv å tre i bakgrunnen og minke.

Ein variant er å ta utgangspunkt i det som er openbert i teksta om at a) Jesus friviljug stig ned og identifiserer seg med syndarar; b) Anden stig

ned over Jesus og tenesta hans; c) ordet frå Him-
melen kjem ned til oss og viser oss til Jesus. Det
gir oss eit klart bilde av ein Gud som vil misjon
fordi frelsande sending uttrykker det som ligg
mest av alt på Guds hjarte.

Uansett kva preikevariant ein velgjer, bør
predikanten ikkje gløyme å sjå bakover på profe-
tien frå Jes 42, som også er lesetekst. Herrens
tenar, som viser seg å bli den djupt lidande
tenaren, utøvar sin eigen misjon audmjukt og ved
å bøye seg, slik han kallar oss alle til å tene aud-
mjukt i misjon, bøygd ned mot alle dei som treng
eit tenande nærvær av Guds kjærleik. Som ved
Jesu dåp blir det markert at det er Anden som er
over han, den same Anden som var der frå Gud
Herren skapte himmelen og breidde ut jorda.
Slik skaper Jes 42 eit stort rom for at denne
tenaren sitt kall strekker seg langt utover Israel.
To gongar understrekar Jes 42 at oppdraget hans
er verdsvidt. Slik er Jesu nye pakt, grensespren-
gande ved Anden og ved evangeliet.

TIL GUDSTENESTA:

Det er ein rimeleg grei dag for dåp, om det skulle
ligge til rette for det. Og naturlegvis er det ein
framifrå dag for eit tydeleg misjonsfokus der
ikkje minst misjonens tenande aspekt blir tyde-
leg.

På salmelistaville eg sjå etter litt misjonsstoff,
litt om den Gud som bøyer seg til oss i Jesus, og
litt om Andens nye liv ved evangeliet. ”Der det
nye livet lever” med misjon i kraft av Andens nye
liv, kan fungere godt. Ved dåp i denne guds-
tenesta ville eg ha vekt til live Petter Dass sin
gamle ”Kristus kom med vann og blod” for å
kople dåpen tydeleg saman med Jesu tenande og
frelsende rettferd.

ROLF KJØDE
GENERALSEKRETÆR I NORMISJON
ROLF.KJODE@NORMISJON.NO

3. SØNDAG I ÅPENBARINGSTIDEN

19. JANUAR 2014

Prekentekest: 1 Mos 1,26–31

Lesetekster: Joh 2,1–11; Åp 21,1–6

Liturgisk farge: Grønn

Tema for åpenbaringstiden: Misjon

Jeg er blitt satt på oppdraget med denne tekst-
gjennomgåelsen fordi det skal legges vekt på
misjon i åpenbaringstiden; ingen ting er vel mer
naturlig i en tid da vi legger vekt på at Gud blir
gjort synlig blant oss. Men jeg må ærlig inn-
rømme at da jeg først satte meg ned med *denne*
teksten, ble jeg redd for å komme i samme kate-
gori som de som uansett tekst lander på sine
hertesaker og dermed egentlig fjerner seg helt fra
budskapet i den aktuelle teksten. Men det var
før jeg lot teksten og de andre lesetekstene synke
inn.

TIL TEKSTEN

Den treenige Gud er i arbeid: ”La oss lage men-
nesker i *vårt* bilde..” Vi må ta inn over oss at
mange i menigheten har mange hull i sin bibel-
historie, og flere vil ha en tanke om at Jesus
dukket opp da han ble født ved juletider 2000 år
siden, og at Helligånden dukket opp ved pinse
like etter Jesu død. Vi har lett for å fornekte hvor
lite folk i kirkebenken har av bibelkjennskap;
dermed har vi lett for å bomme på hvordan vi
kan få dem i tale. Denne dagen er en god an-
ledning til å påpeke at Sønnen og Ånden var
sammen med Faderen fra Tidenes morgen. De
hadde et fellesskap, og de skapte menneskene inn
i et fellesskap.

Skapt i Guds bilde?! (Hebraisk: *tzelem elohim*,
på latin *Imago Dei*) ”Hvem ligner barnet på?”
spør vi ofte – det mest åpenbare svaret er faktisk:
Det ligner Gud! Det er blitt skrevet doktorav-

handlingene om temaet; her vil jeg bare kort ta fram:

1. ”Skapt i Guds bilde” og ”så de ligner oss (Gud)” er av noen drøftet som to forskjellige betydninger, men er trolig en ”hebraisme” – det vil si en forsterkning av uttrykket ved å gjenta det med andre ord.
2. Hvordan ligner vi Gud? Vi har en fysisk kropp; det har ikke han. Men han har gitt oss kreativitet, intelligens, kommunikasjons-evner, relasjonsevner, moralske vurderinger og et spekter av følelser som vi også gjennom Bibelens sider skjønner at Gud har. Han har skapt oss med sjel og med mulighet til å ha direkte relasjon til ham selv.
3. Ethvert menneske vi møter, uansett hvordan vårt inntrykk er – rik eller fattig, oppmerksomhetsugen eller ”usynlig”, slem eller snill, kontaktsøkende eller avvisende – er skapt i Guds bilde og fortjener vår respekt og vår kjærlighet.
4. Det er ikke bare alle de andre som er skapt i Guds bilde; det er *jeg* også. Gjør det noe med vårt forhold til oss selv, og til vår egen kropp som Åndens tempel? Gud elsker meg og vil være meg nær. Jeg er verdifull!

En hasidisk (jødisk) fortelling beskriver den litt fattiglig kledde rabbineren som underveis på en lang togreise ble utsatt for sjikane og verbale angrep fra en medpassasjer i kupéen. Da toget omsider kom fram til rabbinerens stoppested, var ikke bare plattformen, men hele stasjonsområdet fylt av tusener som var kommet for å møte ham. Medpassasjeren ble ille til mote og ba om unnskyldning: ”De må virkelig unnskyldte, jeg ante ikke hvem De var.” Rabbineren så på ham og sa: ”Ikke be meg om unnskyldning. Du må be alle som er hvemsomhelst, om unnskyldning. Da du sjikanerte meg, gjorde du det fordi jeg var en hvemsomhelst.”

TIL PREKENEN

Wow! Her skulle vi gjerne ha vært! Denne tanken har kanskje ikke nådd deg før, men gi den litt rom. Lukk øynene om du vil. Se for deg at du står der i Edens hage. Ser du så grønt gresset er, det blå havet som glitrer utenfor, palmene som strekker seg mot sola, blomstene, grønnsakene

som vokser vilt, bærene... Hør på fuglesangen – for noen artister! For et liv! Vet du hva som er aller mest spesielt med denne hagen? Gud vandrer i hagen og har direkte kontakt med menneskene. Skaperen av det hele! Og han har et spesielt forhold til menneskene, for de er skapt i hans bilde. Dette var det vi var skapt til; dette var det vi ble skapt inn i. Vi som stadig er på søken etter ”Det gode liv” – dette var virkelig det gode liv. Eia var vi der!

Så vet vi at det gikk i stykker (*Bruk gjerne en lyd – knus ei krukke eller noe for å illustrere at det gikk i stykker – da fester det seg bedre hos tilhørerne*).

Menneskene gjorde opprør mot Gud; de ble kastet ut av Edens hage; relasjonen til Gud ble skadet; relasjonen mennesker imellom ble skadet og jorden og klimaet trues av forurensning og vanskjøtsel. Her er det mye som trenger reparasjon/restitusjon.

I teksten kommer det klart fram at vi ikke bare har fått jorden som en gave fra Skaperen selv, men vi har fått et eget ansvar for å ta vare på den. Hva har dette med åndelighet å gjøre, spør noen. Da tenker man at åndelighet bare handler om det som foregår i hodet vårt, det som har med trosformuleringer og bønner å gjøre – vi splitter det opp slik at det åndelige bare tilhører én sfære av livet vårt. Men *i hebraisk-bibelsk livsanskuelse er en slik adskillelse mellom åndelig og praktisk liv helt utenkelig*. Livet og troen hører sammen som en helhet.

Hvis det bare var det ensidig ”åndelige” Gud var opptatt av – da hadde han vel skapt oss på en stor parkeringsplass fylt med katedraler og hybelhus? Derimot, siden Gud faktisk skapte oss inn i et univers, vil dette universet også fortelle oss noe om hvem han er. Av og til benyttes betegnelsen ”Naturens katedral”, og vi er mange som i møte med naturens prakt blir stående i undring og beundring – og opplever at også her møter vi Gud. Gud kaller oss ikke til et liv der det eneste som gjelder, er å ha riktige trossetninger – som om det var ideologiske eller politiske standpunkter det gjaldt – han kaller oss til et *helt* liv. Og dagens tekst utfordrer oss på flere konkrete sider av livet.

Oppdrag A: Ta vare på skaperverket! Det handler om god forvaltning i det daglige for dem som er knyttet til næringer forbundet med jord, skog og sjø – men det handler også om å ta ansvar for klima, for bevissthet på utdøende dyrearter, fuglearter, plantearter osv. Det er en måte å lovprise Gud på, det også. Jødene har gjennom bønner, gjennom studier i Mishna og gjennom organisasjoner lagt vekt på det de kaller Tikkum Olam ("å reparere/helbrede jorden") – som er bygget blant annet på dagens bibeltekst, og der tanken er at menneskeheten har ansvar for å restituere jorden, skape ny harmoni med jorden og mellom menneskene.

Oppdrag B: Stift familie, og oppfyll jorden! Vi er skapt som mann og kvinne, likeverdige men forskjellige – familiefellesskapet er en gave fra Gud. Guds intensjon fra skapelsen av var ikke ensomhet.

Oppdrag C: Gjenfinne gudsrelasjonen! Det startet med et liv som var godt, der det var en nær relasjon mellom Gud og mennesket, skapt i hans bilde. Vi bærer i oss et behov for en relasjon med vår skaper. Det er umulig å skille mellom skaperen og frelseren, for det var nettopp Gud selv som grep inn og reddet oss, fordi han selv lengtet etter fellesskap med oss. Frelse innebærer at det ble mulig for oss å bli gjenforent med Gud vår skaper.

Nå har vi "vært i" Edens hage; vi har hørt om bryllupsfesten som ble "reddet" på sin måte ved at vann ble gjort til vin; den totale ydmykelsen for vertskapet ble reddet, og festen og gleden kunne fortsette. Vi har hørt om gleden etter at tiden har opphørt, når vi samles i det evige liv i et gledesfylt fellesskap rundt bordet med Skaperen og Frelseren. Ingen tårer, ingen smerter! Wow! Var det dette Gud kalte oss til?

Hvordan kan da noen snakke om at misjon er en ovenfra-og-nedad-holdning? Dette er et budskap om en kjærlig og nærværende skaper som lengter etter fellesskap med menneskene han skapte i sitt bilde. Å holde dette evangeliet/gode budskapet skjult for mennesker må vel være ren egoisme? Blant ørkenfolk er det et uttrykk som sier at "Det er noe som er verre enn å myrde et menneske, nemlig det å vite hvor det finnes vann

uten å fortelle det." (Hold gjerne opp et glass med vann for å understreke illustrasjonen) Gud som selv ofret sin egen sønn for å gjenvinne fellesskapet med mennesker – det er han som har bedt oss om å gå ut og dele dette glade budskapet med folk.

Misjon er kirkens hjerteslag. Gudshjertet slår for hver enkelt av oss.

Disse tre oppdragene gir livet mening og glede. Hvert enkelt oppdrag har sine utfordringer og vanskeligheter – men Gud har lovet å være med – og en dag skal vi samles rundt felles bord.

NOEN SALMER:

NOS 715 Himmelske Far, du har skapt oss

NOS 714 Intet er vårt, alt er ditt

NOS 716 Gud, du er rik

JORUNN ANDESTAD LANGMOEN
ASSISTERENDE GENERALSEKRETÆR
DEN NORSKE ISRAELSMISJON
JORUNN@ISRAELSMISJONEN.NO

4. SØNDAG I ÅPENBARINGSTIDEN

26. JANUAR 2014

Evangelietekst: Luk 18,35–43

GT tekst: Sal 146,1–10

Epistel: Rom 16,25–27

TIL DAGEN:

MANNEN SOM IKKE VILLE TIE

Paulus taler i dagens epistel om "åpenbaringen av det mysterium som har vært skjult fra evige tider", altså om det som åpenbaringstiden handler om, og som dagens evangelium handler om, mannen som fikk åpnet sine øyne. Misjon i bred forstand handler om det samme.

Likevel velger jeg en overskrift som har et litt annet fokus: Her er en mann som ropte så høyt at det ga gjenlyd i Gudsriket. Ikke et skrik ut i et tomt rom á la Edvard Munchs maleri, men et rop fra en blind mann ved veien til en mann som gikk på veien.

Men teksten åpner opp for begge deler, for mysteriet som blir åpenbart, og for mannen som ikke ville tie.

TIL TEKSTEN:

Beretningen om den blinde mannen finnes også hos Markus (10,46f) og Matteus (20,29f). Hos Markus heter mannen Bartimeus, og han møter Jesus på vei ut av byen. Hos Lukas er han navnløs og møter Jesus på vei inn i byen. Imidlertid er det neppe tvil om at beretningene forteller om samme hendelse.

Det var vanlig at en rabbi underviste sine disipler underveis på vandringsen. Det kan tenkes at Jesus også gjorde det, og at den blinde manns rop forstyrret disiplene og skaren omkring dem i å høre. Derfor talte de strengt til ham og ba ham tie. Men mannen ville ikke tie. Han ropte bare enda høyere. Lukas bruker her et annet ord

(*ekrasen*) enn første gang. I v 38 handler det om et vanlig rop; i v 39 handler det om et skrik som fra et såret dyr, et ukontrollert hyl av desperasjon.

Den blinde roper begge ganger "Du Davids sønn". Uttrykket brukes av Jesus i Luk 20,41 som en henvisning til Sal 110, men den eneste hos Lukas som kaller Jesus "Du Davids sønn", er den blinde mannen. Tittelen (som også brukes av Markus og Matteus) er messiansk, og Jesu helbredelse som svar på ropet kan forstås slik at han her sier ja til å være Messias – på vei til Jerusalem og lidelse og død. Vi kan her føye til at helbredelsen av den blinde skal ses på bakgrunn av Jes 29,18 og 35,5; begge steder tales det om at i messiaistiden "skal blindes øyne åpnes", slik også denne søndagens GT tekst sier: "Herren gir de blinde syn."

Jesus gir ham synet igjen med ett ord: "Bli seende!" Matteus legger til at Jesus rørte ved hans øyne. Og Jesus fortsetter: "Din tro har frelst deg." Dette betyr neppe at det var mannens tro som skapte helbredelsen, men at troen var det "redskap" som tok imot helbredelsen.

Den helbredte lovet Gud, og det samme gjorde folkemengden. Jesu handling peker på Faderen; det handler altså om "mektige gjerninger og under og tegn som Gud lot ham gjøre blant dere", slik Peter sier på pinsedagen (Apg 2,22).

TIL PREKENEN:

Jeg leser beretningen inn i en kontekst hvor skapningen skriker som et såret dyr. Det går et skrik, et hyl gjennom verden fra selve skapningen. Dette skrives mens tyfonen raser over Filipinene. Mer enn 12.000 er druknet i en ulykke som vanskelig kan forstås som annet enn et ekstremvær forårsaket av vår ødeleggelse av klimaet. I tillegg hører jeg de fortvilte skrikene fra folk i Syria, som er fanget mellom og sønderskutt av ulike fraksjoner. Dette skriket fra verden kan ta ulike former og høres også i vår hjemlige sammenheng fra asylsøkere, arbeidsløse ungdom og ensomme mennesker i et samfunn hvor vi ofte har mistet evnet til å lytte, eller hvor vi ber dem tie. Inn i denne konteksten trenger vi å løfte fram menigheten som et tjenende (diakonalt) "høreapparat". I Oldkirken hadde diakonen til opp-

gave å være biskopens øre ute blant dem som levde i periferien – de syke, enkene, de foreldreløse. I dag taler vi innen både diakoni og misjon om å høre ropet fra de marginaliserte, dem som frister et liv ute ved grensene, dem som lever i en skrøpelig og sårbar verden. I en slik sønderbrutt kontekst handler misjon og diakoni om å *se, vurdere og handle*, slik den latinamerikanske frigjøringssteologien har sagt det – se den brutte verden, vurderer hva som trengs, og gjøre hva skriket kaller oss til, også det skrik som roper på frelse midt i en fortapt verden, for forkynnelse og diakoni går hånd i hånd i kirkens misjon lokalt og globalt.

Det minner meg om et skilt i en butikk i min barndoms København: ”Gå ikke forbi når du går forbi!” Jesus gikk forbi, men ikke forbi.

Apropos ropet og skriket, så siterer Peter på pinsedagen profeten Joel: ”Hver den som påkaller Herrens navn skal bli frelst.” (Apg 2,21) Dette uttrykket blir i Apg og hos Paulus til en betegnelse, et navn på dem som vandrer med Jesus på veien inn i eller ut av Jeriko, og dem som fortsatt slår følge med Jesus (Apg 9,14, 21; 22,16; 1 Kor 1,2; Rom 10,11–13). En kristen menighet er ifølge Paulus (1 Kor 1,2) de ”som på hvert sted påkaller vår Herre Jesu Kristi navn”. Ropet om frelse og om Guds handling i en verden som har lidd skipbrudd, er altså likefrem navnet eller betegnelsen på hva det vil si å være kirke på veien i dag.

”Mannen som ikke ville tie” er en verden i pine og en menighet som påkaller vår Herre Jesu Kristi navn.

Hva så med at samme mann fikk åpnet sine øyne? I min ungdom gjorde jeg tjeneste i Etiopia. Her ble jeg kjent med den tyske Christopher Blindenmission (<http://www.cbm.de/>) som arbeidet for å avhjelpe blindhet og øyesykdommer. Jeg husker at jeg første gang tenkte: Er det virkelig en ”tilstrekkelig” misjonsoppgave? Det varte imidlertid ikke lenge før jeg ble konfrontert med en hverdag av mennesker på gater og streder, som var ramt av trakom, bilharzia og andre alvorlige øyesykdommer. Blindhet var et stort samfunnsanliggende, og misjon måtte derfor også handle om øyespesialister som tok hånd om

blinde. Misjon er også å åpne blindes øyne på en slik konkret måte.

Når jeg føyer noe til, er det ikke for å åndeliggjøre hverken helbredelsen av den blinde ved Jeriko eller de blinde i Etiopia, men fordi teksten står i en sammenheng hvor det er vanskelig å komme forbi disiplenes blindhet slik Lukas beskriver den i verset umiddelbart før vår evangelietekst: ”Men de skjønnte ikke noe av dette. Meningen var skjult for dem, og de forsto ikke hva han sa.” Disiplene forsto ikke Jesu tale om lidelse, død og oppstandelse. De forsto ikke evangeliets mysterium, det som har vært skjult fra evige tider, men som nå, i ettertid, ”blir kunn gjort for alle folkeslag for å lede dem til lydig tro” (Rom 16,26).

Vi er som menighet sendt med dette ”mysterium” til mennesker omkring oss og til verdens ende, begge deler som NT sterkt understreker når det tales om menighetens lokale og globale ansvar. Og vi er sendt ene alene fordi også vi underveis ”påkaller Herrens navn”.

La meg for øvrig nevne at noen av disse tanker om diakoni og misjon kommer til uttrykk i et nytt dokument om misjon og evangelisering, som ble lagt frem på Kirkenes Verdensråds generalforsamling i november siste år. Dokumentet er oversatt til norsk og har tittelen ”Sammen på vei mot livet: Misjon og evangelisering i landskap i endring”. Det kan fås hos Norges Kristne Råd (post@norkr.no).

PREKENSISSE:

Mannen som ikke ville tie

- Skriket fra en sønderbrutt verden
- Hvordan være ”kirkens øre” i periferien?
- Hvordan gi stemme til evangeliets hemmelighet til frelse?

SALMEFORSLAG:

90: O Krist, du sanne lys og vei.

98: Kristus er verdens lys.

867: Hosianna, Davids sønn.

504: O Herre Krist, vårt lys på jord.

518: Din riksak, Jesus, være skal.

KNUD JØRGENSEN
TIDLIGERE DIREKTØR I AREOPAGOS
1.-AMANUENSIS II VED DET TEOLOGISKE
MENIGHETSAKADEMIET
KNUD.JORGENSEN@MF.NO

5. SØNDAG I ÅPENBARINGSTIDEN

2. FEBRUAR 2014

Prekatekst: Mark 2,1–12

Lesetekster: 1 Mos 15,1–6; Rom 4,1–8

Liturgisk farge: Grønn

TIL DAGEN – EN MISJONSDAG

Nettstedet kirken.no sier dette: *Hovedtemaet i åpenbaringstiden er hvem Jesus er, og hva han betyr for menneskene. Misjonsperspektivet har blitt særlig understreket i åpenbaringstiden. Den liturgiske fargen for perioden viser at det er en vekst- og modningstid.*

TIL TEKSTEN – EN MISJONSTEKST

Prekateksten forteller historien om den lamme mannen som ble firt ned fra taket i et hus i Kapernaum, der Jesus var, fikk syndene sine tilgitt, ble frisk og tok båret sin og gikk. Markus er ikke alene om å fortelle denne historien. Både Matteus (Mat. 9,1–8) og Lukas (Luk 5,17–26) forteller samme historien. Og hadde det handlet om vanlige vandrehistorier fra tre ulike kilder, hadde det vært naturlig å bruke uttrykket ”forbausende stor likhet” for å beskrive forholdet mellom de tre versjonene.

Teksten har en del interessante poenger:

1. Kapernaum med det aktuelle huset hvor Jesus befinner seg nå, er Jesus sin hjemmebase.
2. Husene i Kapernaum har en arkitektur som er svært annerledes enn det vi er vant til i Norge.
3. Jesu forkynnelse samlet mye folk.
4. Jesus er opptatt av to ting: Tilgi synder for evigheten og gi nytt og bedre liv allerede i denne verden.
5. Jesus gjorde dette underet ”for at dere skal vite”!

Med disse ord har vel jeg som skriver denne teksten, allerede avslørt at jeg ikke er teolog. Jeg er profesjonell pedagog og arbeider for tiden som misjonær for Det Norske Misjonsselskap i Mali. Oppgaven min er å lede misjonens diakonale arbeid, der en hovedaktivitet er å jobbe intenst og aktivt for at alle de ca. tusen jentene som hvert år ifølge statistikken blir født i ”vårt” geografiske område skal få slippe å bli utsatt for kjønnslemlestelse.

Sett med mine øyne er denne teksten en misjonstekst. Og her er grunnen til det:

1. Jesus gjerning som evangeliene forteller om, var en virksomhet på vandring. Men han hadde en hjemmebase i Kapernaum. Dette er en god modell for vår kristne tjeneste: Vi må være i bevegelse, nå nye mennesker med evangeliet. Men vi trenger en hjemmebase. Jeg trenger ikke peke på parallellen til misjonsarbeid ...
2. Husene i Norge er annerledes enn andre steder. I Mali hvor jeg bor, har husene flatt tak slik husene i Kapernaum hadde det på Jesu tid. Tradisjonelt bygges hus her av leire, eller rettere sagt en blanding av leire, kumøkk og strå. Banco kalles det. Det flate taket holdes oppe av stokker. Hvis det går termmitter i dette treverket, eller det regner kraftig mer enn 3-4 ganger pr. uke, så faller taket ned. Det er ikke solide hus det er snakk om. Annerledesheten når det gjelder husbygging, minner oss om at verden er mye mer enn Norge.
3. I mange afrikanske land som over lang tid har tatt imot misjonærer, er kirkene stappfulle.
4. Helt generelt må en kunne si at norske misjonsorganisasjoner har et holistisk syn på misjonsarbeidet. Man forkynner Guds frelse, altså at synder tilgis for evigheten, og man arbeider for å bedre folks levevilkår her og nå. Igjen en parallell til teksten.
5. Fortelleren av denne historien forklarer hvorfor Jesus gjorde som han gjorde. Ja, det er faktisk Jesus selv som forklarer det til de skeptiske tilskuerne. Det er ”for at dere skal vite at Menneskesønnen har makt på jorden til å tilgi synder”. Å fortelle for at andre skal

forstå og ta imot det Jesus har å gi, det er misjon, det!

TIL PREKENEN – ET "MISJONÆRT" MØTE MED JESUS

Jeg har selv prøvd følgende på en familiegudstjeneste. Det fungerte godt.

Prekenen starter med at to barn i 8–12 årsalderen kommer fram og setter seg på hver sin stol foran menigheten. Jeg spør det ene barnet noen spørsmål, og barnet svarer enten "Det går ikke" eller "Ja". Gjennom spørsmålene finner jeg ut hva som plager barnet. Det samme gjentas med barn nummer to.

Barna må være forberedt på hva de skal gjøre. Når jeg legger hånden på skulderen, svarer barnet: "Det går ikke." Legger jeg hånden på hodet, er svaret: "Ja." Spørsmålene handler innledningsvis om å løpe ut og leke: Skulle ikke du vært ute og lekt sammen med de andre? – Det går ikke. Er det noe i veien? Ja. Men du er jo frisk; du kan da leke? Det går ikke.

Slik fortsetter det til jeg har "resonnert" meg fram til at det første barnet er plaget av dårlig samvittighet. Alt er trist. Det andre barnet svarer også "Det går ikke" når jeg foreslår å gå og leke, men her er årsaken at barnet har skadet foten sin.

Til menigheten: Her ha vi altså to problemer. Er det noen som har en løsning for det første barnet? Sannsynligvis kommer det forslag om å be om tilgivelse. Og det andre barnet? Et besøk hos legen kan være et godt forslag. Eller noen foreslår kanskje å be for barnet. Begge forslag må anerkjennes.

Så kommer henvisningen til dagens prekenetekst som enten allerede er lest, eller som leses nå. Her står Jesus overfor ett menneske med to problemer. Dette kan illustreres ved at de to barna på stolene settes rygg mot rygg. Dette forestiller nå ett menneske.

Og hvilken løsning hadde Jesus da han møtte dette mennesket med to problemer? Han tilga syndene først (Da kan det ene barnet gå tilbake til plassen i benkeradene). Deretter gjorde han mannen frisk (Og da kan det andre barnet gå tilbake til plassen sin).

Herfra og ut handlet det om misjon i min preken; jfr. de 5 poengene (og særlig punkt 5!)

som er listet opp ovenfor. I en familiegudstjeneste blir det naturligvis svært begrenset hva man har tid til å ta med. Så man får starte med det sentrale: Jesus viser hvem Han er, slik at de som ser og opplever Ham, skal forstå dette og fortelle det videre.

Jødene som levde på Jesu tid, hadde et bilde av Messias som skulle komme. Kanskje gjorde det det lettere for dem å faktisk tro at den Jesus de så, var Guds sønn, Frelseren som skulle komme. Men det er jo slett ikke sikkert at de litt fjerne tilskuerne rundt Jesus tenkte på denne måten. For ofte er det slik at når man har egne bilder i hodet etter å ha lest en bok, så blir man fort skuffet når filmversjonen av boka kommer.

I Jesu tilfelle er det imidlertid ikke snakk om en filmversjon, men om virkelighet. Så der det handler om ekte møter mellom Jesus og mennesker, der blir ingen skuffet.

I den sammenheng vår misjonsorganisasjon arbeider i Mali, er de kristne i våre menigheter utelukkende personer og familier som kommer fra et muslimsk miljø. Disse har fortalt oss i ettertid at de hadde ulike grunner til å søke kontakt med misjonærene og lære mer om kristendom. For noen handlet det om et håp om å få mye penger i kontakt med hvite (på det området blir det mange skuffelser ...). For andre kan det for eksempel ha vært noe i troen og livet til de kristne som de hadde merket seg.

Men det som skaper forskjellen mellom en søken etter "noe" og en grunnfestet kristen tro, er møtet med den levende Jesus gjennom bønn og bibellesning. Etter slike møter med Jesus vet de "at Menneskesønnen har makt til å tilgi synder" og makt til å gjøre frisk. For de har møtt Jesus som viser seg slik Han er.

SALMEFORSLAG – OM MISJON

Rop det ut

Der det nye livet lever

Kristus er verdens lys

Hvilken venn vi har i Jesus

Barnesanger:

Vår Gud er så stor

Vet du hvorfor gleden er i meg

HELGE VATNE
MISJONÆR FOR NMS I MALI
HELGE.VATNE@NMS.NO

KYNDELSMESSE

2. FEBRUAR 2013

Prekentekest: Luk 2,22–40

Lesetekster: 1 Sam 1,21–28; 1 Joh 1,1–4

Liturgisk farge: Hvit

TIL DAGEN:

TEMA OG PLASSERING I KIRKEÅRET.

Førti dager etter Jesu fødsel, 2. februar, ble Jesus etter jødisk tradisjon tatt med til tempelet. Josef og Maria skulle utføre de ofringene som var pålagt dem når et guttebarn var født. Dagen har også blitt kalt St. Simeonsdag og er blitt feiret med prosesjon og lystenning. Bakgrunnen for dagen var Simeons ord om Jesus-barnet: "Han er et lys til åpenbaring for hedningene." Denne lysmessen fikk i Norden navnet kyndelsmesse, av det norrøne ordet "kyndill" som betyr voksllys. Det var vanlig å innvie rituelle lys under denne festgudstjenesten.

I vår norske tradisjon har feiringen av kyndelsmesse vært borte i flere hundre år, men er nå tatt fram igjen, ved at vi har fått egne tekster til dagen i den nye tekstboken.

TIL TEKSTEN LUK 2, 22–40:

Teksten er en del av fortellingen om Jesu fødsel og barndom som Lukas er alene om å fortelle på denne måten. (kap 2)

Teksten har tre hoveddeler:

1. Rammefortellingen. Maria og Josef tok Jesusbarnet med til tempelet for å utføre de ofringer som loven krevde, og vendte tilbake til Nasaret der gutten vokste, ble fylt av visdom, og Guds nåde var over ham (v 22–24 og 39–40).
2. Fortellingen om Simeon og hans lovsang. Her er hovedtema for teksten: Jesus-barnet er Guds frelse, gjort i stand like for ansiktet

på alle folk, et lys til åpenbaring for hedningene og for Guds folk Israel (v 25–35).

3. Fortellingen om profetkvinnen Anna som lovpriste Gud og fortalte om barnet til alle som ventet på frihet for Jerusalem (v 36–38).

TIL PREKENEN:

Dette besøket i tempelet var godt planlagt av Den hellige ånd. Simeon gikk og ventet på at denne dagen skulle komme. Den hellige ånd fortalte ham at nå er tiden inne; Israels trøst er her i dette barnet. Anna må også være blitt varslet av Ånden. Hvordan skulle de eller vite at dette barnet var han som de ventet på? Her er det rom for undring.

For Simeon er dette en stor dag. Han tar barnet i armene sine. I møtet med Jesus lovpriser han Gud. Nå kan han like gjerne forlate dette livet. Hans øyne har sett Guds frelse. Det er stort å møte Jesus. Da blir synet på livet her i verden annerledes. Paulus reflekterer også over det i Fil 1,21–25. Hans konklusjon er at for evangeliets skyld vil det være best at han får leve, slik at han kan tjene Jesus her i verden. Jesus løser oss fra bindingene til det materielle, livsnyttelsen, og egoismen. Etter møtet med Jesus kan en forsake mye for å gi andre mennesker bedre levekår, et verdig liv og et evig håp. Ved å bringe lyset til mennesker er vi med på å gi mennesker et evig håp utover dette livet. Selv om en må lide i denne verden, ser vi fram til noe som er bedre i det kommende Guds rike. Ved å leve i dette håpet lever vi allerede nå i det nye riket og kan ta livets utfordringer på en annen måte.

Simeons lovsang forteller oss at Jesus er like for ansiktet på alle folk. Han er nærværende, midt i blant oss. Han er Guds frelse, et lys for hedningene og for Israel. Den kristne kirke er i dag Jesu nærvær i verden. Vi er Guds lys for hedningene og for Israel. Teksten gir oss misjonsdimensjonen i kirken liv. Vi er Guds sendelse til verden.

Dersom det er mulig å sette lysgloben langt fram i kirken, kan den benyttes under prekenen. Den er et misjonssymbol. Kristuslyset tennes, og vi kan tenne et lys for andre, bringe lyset til "hedningene" og til Guds folk. Den kan illust-

rere Guds frelsende lys som er kommet til oss, og vi kan finne eksempler på hvordan lyset er kommet til forskjellige deler av verden, og tenne et lys som symbol på at Jesus er kommet til menneskene der. Slike eksempler vil en kunne finne på misjonsorganisasjonenes internetsider (nms.no, normisjon.no, himalpartner.no, israels-misjonen.no, misjonsalliansen.no, areopagos.org og stefanus.no). Har menigheten eget misjonsprosjekt, kan en hente noe stoff om dette og tenne lys for enkeltpersoner i prosjektet eller menigheter/kirker.

Anna møter også barnet og forteller om det til alle som ventet på frihet for Jerusalem, frihet for Guds folk. Et møte med Jesus gir fortellerglede, slik at alle kan få høre om ham som setter oss fri fra loven og ofringene. Han er selv frelsen som er gitt oss. Fra våre samarbeidskirker er det mange eksempler på at mennesker er satt fri fra trelldom under ånder, guder og religiøse tradisjoner.

I misjonshistorien vet vi at mennesker vil stille seg ulikt til hans nærvær. Det profeterer Simeon. Han forteller også at det skal gå et sverd gjennom Jesu hjerte, når frelsen fullbyrdes. Misjon vil aldri kunne tvinge noen inn i Guds rike. Det vil alltid være slik at noen tar imot, mens andre vil avvise og motarbeide. Den virkeligheten må vi forholde oss til.

TIL GUDSTJENESTEN: KOMMENTARER OG TIPS TIL LITURGI

Samlingsbønnen kan denne dagen ta misjonsdimensjonen med ved å nevne kirken eller menigheten hvor misjonsprosjektet er, eller Guds verdensvide kirke. For eksempel slik:

(Forslag 1)

Hellige Gud, vi er samlet for ditt ansikt slik menighetene i (Bangkok) også er det i dag, for å møte din kjærlighet og sannhet. Send oss din Ånd og gjør oss åpne for det du vil gi oss. La ditt ord slå rot i våre hjerter, så Kristus lever i oss, og vi blir ett i deg og tjener deg i alle ting.

(Forslag 4)

Gud, vi er i dag sammen med hele din kristne kirke i verden, kommet inn i ditt hellige hus for å ta imot det du vil gi oss. Lukk nå opp våre hjerter, så vi kan fornyes i troen på deg.

Lysgloben er et misjonssymbol. Kristuslyset tennes og vi kan tenne et lys for andre, bringe lyset til "hedningene" og til Guds folk. Forbønnsdelen kan ta med flere sider ved misjonsarbeidet, eller en kan be for flere land/kontinent og tenne lys for kirkene og misjonsarbeidet der. Vi må huske å ta med også vårt eget land og vår misjon til dem som bor i eget land.

SALMEFORSLAG:

Salmene er hentet fra Norsk Salmebok 2013.:

Inngang:

439 Fyll Guds hus med sang til han ære
(tekst også på sørsamisk)

414 Så ta da mine hender (Så tak då mine hender)

Mellom tekstene:

409 I dine hender Fader blid

Etter preken:

87 Jesus, ja, han alene (En salme med tekst og melodi fra Madagaskar)

Nattverdssalmer som også tar opp dagens tema:

Før nattverd:

621 Nå dekkes bordet, nå tennes lyset

Under nattverden:

618 Vi er et folk på vandring

Nattverdssalmer for familiegudstjeneste:

623 Ingen er for liten

617 Vårt alterbord er dekket (Vårt altarbord er duka)

Utgangssalme:

432: Vi syng med takk og glede

431: La oss vandre i lyset (Lat oss vandre i lyset)

ARNFINN BJØRGEN
MISJONSKONSULENT I NMS REGION ØST
ABJ@NMS.NO

NYTT FRA BISPEDØMMERÅDENE

TILSETTINGER

BORG BISPEDØMME

Borg bispedømmeråd har i møte 31.10. 2013 foretatt følgende tilsettinger:

Linn-Therese Jordheim Larsen som sokneprest i Fredrikstad domprosti med tjenestested Østre Fredrikstad sokn

Gunnvor Hovland som sokneprest i Nordre Follo prosti med tjenestested Langhus sokn.

Gro Margareth Golimo Simonsen som sokneprest i Østre Romerike prosti med tjenestested Blaker sokn

Vi har mottatt bekreftelse på at de tar imot stillingene.

MØRE BISPEDØMME

Møre bispedømmeråd har i møte 6. november 2013 tilsett Petter Dahle som sokneprest i Hen sokn og Eid og Holm sokn.

Dahle har takka ja til stillinga og tiltrer 1. juni 2014.

AKTUELL BOK I EN TID MED LITURGIREFORMER:

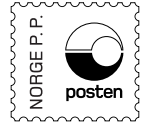
Olav Tveito:

Gudstjenestens historie. Liturgi, kirkeår og kirkehus gjennom 2000 år.

Boka gir liturgihistorisk oversikt, skildrer framveksten av kirkeåret og peker på sammenhenger mellom liturgi og kirkearkitektur - i et perspektiv fra det bibelske utgangspunktet til vår egen kirkelige kontekst. En samlet framstilling av dette slaget har ikke foreligget tidligere. Boka er ment som en fagbok for prester og kirkelig ansatte og som inspirasjon for kirkegjengere. Noteapparat, fyldig litteraturliste, register, en del illustrasjoner.

Pris kr. 270,-. Studiegrupper kr. 170,-.

Les om boka og bestill på www.themelios.no (Themelios forlag).

Avsender:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), stipendiat Sunniva Gylver, universitetslektor Sjur Isaksen og sokneprest Anne Grete Listrøm. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord, innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 550,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 750,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 3000.14.73669 Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>